

Voorzitter: K. van Doesen (D66)

Namens de raad: J. Sietsma (GroenLinks), W. Leemhuis (GroenLinks), R. van Niejenhuis (PvdA), K. Boogaard (PvdA), T. Rustenbiel (D66), G. de Vries (VVD), T. Moorlag (ChristenUnie), K. de Wrede (PvdD), H.P. Ubbens (CDA), H. Moerkerk (100%Groningen), R. Staijen (Stadspartij), A. Huitenga (Stadspartij), N. Berenschot (Student&Stad), D. Ram (PVV)

Namens het college: R. van der Schaaf (wethouder), P. Broeksma (wethouder), G. Chakor (wethouder), B. Benjamins (wethouder)

Namens de griffie: W. Meijer

Begroting – ruimtelijk

00:16:34

Voorzitter: Welkom allemaal, hier in de zaal en thuis, en één van onze collega's Herman Ubbens is digitaal bij ons aangesloten. Dit is een tweede meningsvormende sessie over de conceptbegroting en nu de ruimtelijke onderdelen. Dat betreft programma één: economie en ruimte met de deelprogramma's economie, mobiliteit en wonen. En programma twee: leefomgeving en veiligheid, en daarvan alleen het deelprogramma kwaliteit en leefomgeving en de paragraaf duurzaamheid, grondbeleid en de investeringsmiddelen. We doen de woordvoering van de fracties in één keer, maar als u uw bijdrage per fractie heeft gesplitst in twee woordvoerders, dan moet u zelf even de tijd in de gaten houden en uw andere collega het woord gegeven. Uw spreektijd is acht minuut per fractie. Als alle fracties gesproken hebben, hebben we even tien minuten pauze zodat wethouders kunnen overleggen met de ambtenaren over de antwoorden op de gestelde vragen. Dat waren de huishoudelijke mededelingen. Wie kan ik het eerste het woord?

00:17:56

Voorzitter: Oh, dat wordt een korte vergadering. De heer van Niejenhuis van de Partij van de Arbeid.

00:18:06

de heer van Niejenhuis: Dank u wel, Voorzitter. Ik wil het even met jullie hebben over mobiliteit en wonen en mijn collega Boogaard gaat het straks met jullie hebben over duurzaamheid. Krista, als jij ook klaar staat om het zo over te nemen. Voorzitter, de PvdA wil een veilige stad waar de auto geleidelijk aan steeds minder prominent wordt, omdat het veiliger is, beter voor milieu en er plaats vrijkomt in de openbare ruimte. Dat zeggen wij al jaren, dus dat is niks nieuws. Het is ook gelukkig breed gedragen aan deze stad. We zien nu wel dat er op het gebied van het bieden van betaalbare en gebruiksvriendelijke alternatieven voor die fossiele auto nog niet zo verschrikkelijk veel gebeurt, terwijl het college wel zegt: "Er moet een goed alternatief komen, anders krijgen we mensen niet uit die auto." We zagen deze week een artikel in het AD over dat die deelauto toch wat minder wordt gebruikt. Ik zou al even van het college willen horen: wat gaan we nou verwachten? Wat voor initiatief komt vanuit de gemeente om dit aan te jagen? Voorzitter, wij zijn ook van mening dat er hele scherpe keuzes gemaakt zullen gaan worden het komende jaar op gebied

van mobiliteit. We kijken met ongeduld uit naar de mobiliteitsvisie. In één van die scherpe keuzes is dat de bebouwde kom naar 30 kilometer per uur gaat. Het college heeft nog niet aangekondigd daar hele concrete stappen in te gaan zetten, anders dat ze wil uitwerken in plannen. Wat ons betreft is het echt een heel effectief middel om de veiligheid te verhogen. Dus wij willen het college oproepen om wel zonder totaal uitgewerkte plannen voor deze stad aan de slag te gaan met die verlaging van die snelheid. Wat ons betreft in wijken en buurten die dat graag willen. Graag een reactie van het college daarover. Andere scherpe keuzes is het fietsparkeren in de binnenstad. Dat is een grote ergernis en onze vraag aan het college is of ze bereid is om ook na corona eenzelfde inzet daarop te plegen als nu het geval is. Er is echt veel overlast voor heel veel mensen door het her en der parkeren van fietsen.

00:19:58

Voorzitter: De heer van Niejenhuis, u heeft een vraag van de heer Sietsma.

00:20:01

de heer Sietsma: Fietsen is mijn een onderwerp niet, maar de heer Leemhuis [onhoorbaar]. Mijn vraag aan de Partij van de Arbeid is of de Partij van de Arbeid zich net zo hard ergert aan alle uitstallingen en uitgebreide terrassen in de binnenstad? En gaan we daar dan ook wat aan doen?

00:20:17

de heer van Niejenhuis: Ja, dat is natuurlijk iets wat we delen en ik zag dat de heer Leemhuis daar veel aandacht aan besteed op Twitter. Dus ik dacht: ik vul hem even aan op dit punt. Voorzitter, dan nog even tot slot over mobiliteit. We willen heel graag dat de bestaande toegangswegen de fiets letterlijk meer ruimte krijgt. De fietspaden zijn smal. We hebben vorig jaar de hoop en verwachting uitgesproken dat het college in de begroting van 2020 daar echt actief mee aan de gang zou gaan. En nu ligt er wel een lior en straks een mobiliteitsvisie et cetera, maar het wordt, wat ons betreft, tijd om daar ook echt concreet mee aan de slag te gaan. Dus graag nog even een reactie van het college daarop. Dan gaan ik naar wonen. Ik moet eventjes een beetje in het dikken. Ik ga even naar de instrumenten die het rijk nu aan het voorbereiden is en waar de gemeente op zat te wachten. En dan gaat het specifiek over de woonplicht en de opkoopbescherming. We hebben vanochtend gelezen dat Haarlem vanaf 1 januari al de opkoopbescherming gaat invoeren als eerste, geloof ik. Zodra het kan, doen ze dat en ze gaan zo veel mogelijk woningen daaronder laten vallen. Ik wil graag van het college weten hoever zij daarmee zijn voor hier in Groningen, wat er op 1 januari gaat gebeuren? Mijn collega Bushoff heeft vanochtend uitgebreid stilgestaan bij sociale koop en ook de woonplicht die we verder willen uitbreiden, maar dit is ook een heel belangrijk instrument. Dan nog twee puntjes, we willen heel graag weten van het college, het is al een paar keer gezegd, maar we willen graag tijdelijke woningen neerzetten op de grote bouwlocaties die we hebben Suikerzijde, De Held, et cetera. Wat gaat daar nu gebeuren? Gaan we nu ook relatief snel en in grote aantallen daar tijdelijke woningen neerzetten? Graag concreet een reactie van het college daarop waarom dat gebeurt. En tot slot over wonen, we lezen in deze begroting nog niet zoveel over de intensivering van wonen in de bestaande stad. We hebben we uitgebreid stilgestaan bij de potentie van bestaande stadswijken in de woonvisie. Wij willen graag weten wat er in bestaande stadswijken gaat gebeuren, omdat je soms per wijk of buurt wel 100 woningen kan toevoegen. Graag reactie daarop. Dank u.

00:22:17

Voorzitter: U heeft een opmerking van mevrouw de Vries.

00:22:21

mevrouw de Vries: Dank u wel, Voorzitter. Ik hoor de PvdA een aantal punten noemen om met de woningmarkt, met de woningbouw aan de slag te gaan. En ik ben ook wel benieuwd hoe de PvdA aankijkt tegen bijvoorbeeld gebruik van prefab materialen, of we dat ook kunnen gebruiken de komende tijd om toch nog wat extra in te zetten op woningbouw?

00:22:40

de heer van Niejenhuis: Ja, daar zijn we hartstikke voor en dat gebeurt ook al ontzettend veel, als het maar niet leidt tot een eenheidsworst en de gevels niet allemaal prefab en eenvormig zijn. Daar houden we iets minder van.

00:23:02

mevrouw Boogaard: Dank u wel. Dat was toch een redelijk, soepel en live stoelendans. Voor wat betreft de energie en duurzaamheid, wij zien geen grote verrassingen in deze begroting en waarschijnlijk zijn onze aandachtspunten dan ook niet vreselijk verrassend. Het gebrek aan controle op bedrijven vinden we wel wat zorgelijk. We vragen ons dan ook af hoe dit er meerjarig uit gaat zien. Kort gezegd, hoelang kunnen bedrijven in Groningen nog achteroverleunen? Maar als we onze aandacht moeten verdelen, dan is deze keuze wel begrijpelijk. Onze prioriteit ligt in ieder geval ook bij het ontlasten van onze inwoners om aan de slag te kunnen gaan met het verduurzamen van de eigen woning en zo minder afhankelijk te worden van de gas en de energieprijzen. Van het ontlasten zien we alleen nog steeds weinig terug in de begroting. De focus ligt nog altijd erg op informeren en voordat de ontlasten kan wellicht het energietransitiefonds een belangrijke rol gaan spelen. Maar we hunkeren ondertussen wel naar een begroting waarin niet langer een energietransitiefonds onderzocht wordt, maar waarin deze ook daadwerkelijk stand gaat krijgen. Want als dat stand krijgt, hebben we ook eindelijk ruimte om met elkaar te praten over hoe we de onrendabele of minder rendabele projecten van de grond kunnen krijgen om ons landschap te sparen. Maar vooral hoe we effectief energiearmoede gaan bestrijden, want dit probleem speelt meer dan ooit. Voorzitter, het voelt niet goed om op de wachtbank te zitten terwijl er zo een grote groep geraakt wordt door dit probleem. Volgens zijn eigen begroting, een groep die bovendien aanzienlijk zal groeien wanneer we niet ingrijpen. Vanuit het rijk wordt het nodige opgepakt om mensen financieel te ontlasten, maar dit is uiteindelijk natuurlijk niet de oplossing van het probleem. Wat deze wat deze mensen nodig hebben, is een duurzame woning, zodat dit probleem structureel opgelost wordt en niet als een donderwolk boven hoofden blijft hangen. Voorzitter, de PvdA gaat hier graag zo snel mogelijk mee aan de slag. Maar dat betekent ook dat we er klaar voor moeten zijn en daarvoor moet onze informatie op peil zijn. Bij hoeveel huishoudens in onze gemeente speelt dit probleem en dreigt dit te gaan spelen? In welke wijken en straten wonen zij? Zitten zij in koopwoningen, sociale huurwoningen of particuliere huurwoningen? Lenen hun huizen zich voor verduurzamingen? Welke problemen zijn er als ze straks willen ondersteunen vanuit een energietransitiefonds? En kunnen we nu al oplossingen bedenken voor deze problemen? Voorzitter, de PvdA ziet graag dat deze informatie door het college in kaart gebracht wordt voordat we besluiten tot een energietransitiefonds zodat we straks zo

snel mogelijk aan de slag kunnen om deze mensen vooruit te helpen in de energietransitie. Is het college bereid om hiermee aan de slag te gaan? Dank u wel.

00:25:46

Voorzitter: Dank u wel. De heer Rustebiel, woordvoering?

00:25:53

de heer Rustebiel: Jazeker.

00:25:53

Voorzitter: Gaat uw gang.

00:25:54

de heer Rustebiel: Dank u wel, Voorzitter. Dranghekken, steigers, grondverzet, bouwtransporten, omleidingen, bouwkranen en speciaal voor de heer Leemhuis, regelmatig ook hoogwerkers. Groningen wordt grondig verbouwd en dat is maar goed ook, al duurt het soms vaak wel wat langer dan we gehoopt hadden en helaas wordt het vaak ook al wat duurder. Ik begin net zoals anders bij de fiets, want daarvoor mag en moet er veel meer aandacht zijn bij de omleidingen. De routes zijn vaak oncomfortabel en er wordt gesteld dat je er niet langs kunt, terwijl negen van de tien keer de fiets gewoon de omleiding kan pakken. Er zijn meer fietsparkeerplekken bijgekomen in de binnenstad en met garages onder de VND, in de toekomst hopelijk de Hattingastraat, ziet ook het perspectief voor de toekomst er goed uit. Gisteren nog presenteerde de provincie een aantal snelfietsroutes en dat is ook voor ons als stad belangrijk, omdat juist met die routes naar de stad toe we ook ingrijpen op de hoeveelheid autoverkeer. En fietsverkeer en autoverkeer moet elkaar aanvullen en hand in hand gaan. Net zoals de heer van Niejenhuis had ik graag ook de mobiliteitsvisie natuurlijk al besproken, want deze visie gaat over meer dan verkeer, maar ook over stedelijke ontwikkeling. Het belemmeren van autoverkeer moet daarin voor D66 geen doel op zich zijn, maar hand in hand gaan met alternatieven zoals bijvoorbeeld comfortabele fietsroutes en OV-verbindingen. Blij is mijn fractie om in de begroting te lezen dat er een oplossing gevonden is, althans voorlopig, voor de geluidswal bij Hoogkerk. Een punt waar omwonenden zich al lang terecht zorgen over maken. Bij het wachten op sommige projecten hoort ook wel het verheugend, moet ik eerlijk zeggen. Ik denk dat wij echt trots mogen zijn op de nieuwe ringweg en ik kan ook niet wachten om het nieuwe hoofdstation straks binnen te lopen. Maar ja, nog even geduld a.u.b. En de herinrichting van de binnenstad natuurlijk ook één van de ruimtelijke parels die deze collegeperiode gestalte krijgt. Dan wonen, Voorzitter, een groot maatschappelijk probleem. Het werd net ook al gezegd. Het is natuurlijk noodzakelijk om in te grijpen op bepaalde prikkels in de woningmarkt, bijvoorbeeld op beleggers met een woonplicht. Daar is mijn fractie helemaal voorstander van, maar wij moeten ook kijken naar onze nieuwbouwproductie en daarover lezen wij met name in de voortgangsrapportages toch wel wat zorgelijk teksten. In voortgangsrapportage één staat bijvoorbeeld dat corporatiewoningen op Meerstad vertragen en daarmee ook de grondgebonden woningen. Ook lezen we dat het college voor 80 procent inzet op appartementen. Dat mag van ons wel wat diverser zijn. Ook de gezinswoningen zijn volgens de voortgangsrapportage doorgeschoven en het aantal valt lager uit. En in voortgangsrapportage twee lezen we dat het aantal nieuwe appartementen niet wordt behaald en dat daarmee ook het percentage koopwoningen afneemt. De voortgangsscenario's laten dus een negatief beeld zien en ik ben benieuwd of het college

daar ook even zijn licht over kan laten schijnen straks. Wij zien vanuit het college regelmatig nieuwe visies voorbijkomen. Die zien er allemaal zonder uitzondering prachtig uit en zitten bijna altijd helemaal goed in elkaar. Maar ja, wij zouden ook graag wat vaker projecten voorbij zien komen. We hebben net vragen gesteld over De Held. Daar hadden we ook al verder mee willen zijn en de woonvisie beloofde dat ook. Dus daarom hebben we daar ook vragen over gesteld. En Zernike zouden we ook al gaan bouwen en is ook nog niet gebeurd. Dus ja, ingrijpen op prikkels in de woningmarkt, maar vooral ook in spiegel kijken over de nieuwbouwproductie. Een laatste punt over wonen, Voorzitter. Het gaat in deze raad best wel vaak over markt en overheid, maar wat wij nou juist heel leuk vinden als juist ook bij nieuwe projecten bewoners meer ruimte krijgen bijvoorbeeld met de wooncorporaties en andere woonvormen gewoon zelf aan de slag konden die om op een manier te wonen die bij hen past met de mensen die ze om zich heen hebben. We zijn benieuwd of we daar in nieuwe gebiedsontwikkelingen meer ruimte voor mogen zien. Volgens mij is de tijd er rijp voor. Tot slot nog even wat woorden over energie. De noodzaak van de energietransitie wordt met de dag groter en niet alleen vanwege de alarmerende rapporten, maar ook onze geopolitieke afhankelijkheid van de gassen voelden wij allemaal nu ook in onze portemonnee, en daarmee lijkt er toch echt een verandering te gaan versnellen. Met de besluiten over een groot zonnepark en een windpark zijn we al een heel eind op weg voor wat betreft onze eigen doelstellingen. Maar we kwamen als fractie daar natuurlijk ook onze dilemma's tegen. Wij willen snel de klimaatdoelstellingen behalen, maar we zijn als gemeenteraad natuurlijk ook heel erg kritisch als het te snel gaat en bewoners niet gehoord voelen. En dat is het dilemma waar wij steeds tegen aanlopen. In die zin willen wij het college ook complimenten geven over de tijd die het heeft genomen om even opnieuw naar het gebied in Haren te kijken om daar nou voor een paar procent opwinding een heel kwetsbaar gebied in te tekenen, is denk ik niet zo verstandig. Dus volgens mij is dat een goede reflectie van het college om te kijken van snelheid en draagvlak en kan dat een beetje meer in balans komen? Wij zijn dus trots op de plannen met het warmtenet, maar we zien ook wel de financiële risico's daarvan maken we ons ook nog steeds wel zorgen over. En ook hier nogmaals de hoop die het college zelf ook uitspreekt natuurlijk dat externe partijen, bijvoorbeeld bedrijven of de Rijksoverheid ons echt gaat helpen met deze transitie van de trek als gemeente een hele grote broek aan. Daar ben ik echt wel trots op, maar het is niet risicoloos. En mijn fractie wil afsluiten met de opmerking dat we ons verheugen op het opleveren van de nieuwe energiecentrale medio volgend jaar, waarmee we volgens mij, als ik het goed terughaal de discussie van vorige week, voor 80 procent van het gas afgangen voor wat betreft het warmtenet en dat is natuurlijk iets wat in Nederland, volgens mij, heel erg uniek is. Daar hebben wij allemaal als raad, maar ook als college, voor gestaan, voor die transitie. En ik denk dat dat een mooi moment is om tegen die tijd ook met elkaar te vieren. Dank u wel, Voorzitter.

00:31:39

Voorzitter: Mevrouw Moorlag geef ik het woord.

00:31:43

mevrouw Moorlag: Bedankt, Voorzitter. Het is vandaag dankdag en dat is een dag waarop christenen stilstaan bij het afgelopen jaar, en onze dank uitspreken voor alles wat we hebben mogen ontvangen. En hoewel de begroting een moment is van vooruitblikken is

deze begroting ook zeker een moment om terug te kijken naar waar de afgelopen coalitieperiode op is ingezet. We lezen veel dingen in deze begroting, waar geld en daarmee ook tijd en energie wordt gestoken door dit college, veel zaken die onze gemeente ten goede komen en veel goede keuzes ook waar we als ChristenUnie dankbaar voor zijn. Ik zal nu ook de programma's één voor één bij langsgaan. Allereerst economie. Ondanks Covid laten de werkgelegenheidscijfers en stijgt de trend zien van 1,8 procent per jaar. Blijkbaar zijn we over de hele breedte weerbaar tegen de impact, hoewel we nog niet weten wat erachter vandaan komt, en zijn er individuele sectoren die wel degelijk last hebben van de gevolgen. Wat ons opvalt is dat de banengroei geen groei in de energiesector wordt voorzien, terwijl we inzetten op de energietransitie en aangegeven wordt dat dit goed is voor de werkgelegenheid. We willen graag een toelichting van de wethouder. En als een deel van de banen in de energiesector niet als zodanig wordt onderkent, wat zegt deze indicator ons dan? Verder is terecht dat horeca en retail als extra speerpunt zijn toegevoegd. Met name de horeca heeft nog steeds veel last van de gevolgen van corona en met name de beperkende maatregelen die daarbij horen.

00:33:25

Voorzitter: Mevrouw Moorlag, mevrouw de vries wil u wat vragen.

00:33:29

mevrouw de Vries: Ja, ik vind het fijn om te horen dat de ChristenUnie het ook wat opneemt voor de horecaondernemers. Maar hoe kijkt de ChristenUnie dan naar de beslissing van dit college om wel de precariobelasting in de komende drie jaar omhoog te brengen voor deze zelfde horecaondernemers die het zo moeilijk hebben?

00:33:46

mevrouw Moorlag: Ja, Voorzitter, ik moet helaas dit antwoord verschuldigd blijven, want dit is de portefeuille van mijn collega en ik kan u daar verder geen inhoudelijk antwoord op geven. Excuus daarvoor. Dan de mobiliteit. De afgelopen jaren is ontzettend veel energie gestoken in het ontwikkelen van de mobiliteitsvisie en we zien dat er het aankomend jaar de eerste stappen worden gezet in de realisatie daarvan. Zo wordt er ook een uitvoeringsprogramma doorwaadbaar stad opgesteld, waar we erg enthousiast over zijn en waar we ook benieuwd naar zijn. We blijven hierbij aankaarten dat we het belangrijk vinden dat er voldoende aandacht is voor een laagdrempelige deelmobiliteit. De heer Nijenhuis had het ook al over alternatieven. We zien ook dat het college hier de afgelopen jaren steeds meer prioriteit aan is gaan geven en we denken dat het belangrijk is hier ook echt concrete stappen in te maken. Bij het programma wonen werd onze fractie erg enthousiast van het derde punt dat zo concreet wordt genoemd. We hebben extra aandacht voor de woonbehoeftes van ouderen, kwetsbare groepen en groepen met een alternatieve woonwens. Er worden verder ontzettend veel goede dingen gedaan binnen het programma wonen, en dat is ook hard nodig gezien de huidige woningnood. We zien ook graag dat het college blijft inzetten op woningen voor kwetsbare doelgroepen en ouderen, en we zien dit ook echt in de begroting terug. Ook het sociaal programma wonen dat zoveel mogelijk naar voren wordt gehaald, vinden we een belangrijk speerpunt die we nog even willen aankaarten. En dan de leefomgeving. Dit college heeft veel aandacht voor de inrichting van de openbare ruimte. Een groene, goed ingerichte omgeving draagt bij aan het welzijn en het gevoel van veiligheid. We vinden de klimaatadaptatie hierin een belangrijk punt voor de

aankomende tijd. Bij de effectindicatoren zijn nu ook indicatoren opgenomen die op het gebied van vergroening en klimaatadaptatie, en er is heel veel aandacht voor in het programma. Dat is wat ons betreft een hele goede zaak. Tegelijkertijd zien we ook dat het college wil dat de tevredenheid over het onderhoud van de openbare ruimte moet groeien naar boven de zes en een half. We lezen echter niet terug hoe en hoe het college dat wil doen, en daar zouden we graag ook een toelichting over willen horen. Dan als laatste onderwerp nog duurzaamheid. Energie die we besparen hoeven we niet op te wekken en daarmee is besparen, wat ons betreft, de allereerste stap in de verduurzaming. Om die reden hebben we samen met GroenLinks en CDA ook vragen gesteld over het manifest nationaal isolatieprogramma in de lokale implementatie daarvan. Dank voor de antwoorden die we hebben mogen ontvangen. We vinden het goed om in de antwoorden te lezen dat het energieloket wordt opgeschaald en dat voor iedereen ondersteuning bij isolatie en verduurzaming kan worden geboden. Dit moet wat ons betreft gedaan worden door een actieve benadering. Een sociale aanpak is wat ons betreft daarbij van groot belang. Verder lezen we dat het college de mogelijkheden om circulaire economie te verbeteren, wil onderzoeken. We denken hierbij ook graag mee en we horen graag op welke manier de gemeenteraad hierbij betrokken wordt. Dank u wel, Voorzitter.

00:36:57

Voorzitter: Dank u wel. Ik kijk even rond. Wie kan ik het woord geven? Mevrouw de vries.

00:37:06

mevrouw de Vries: Dank u wel. Een aantal verschillende onderwerpen. Ik begin met economie. We vinden het mooi om te zien dat er op veel vlakken groei verwacht wordt in de economie en in de werkgelegenheid. Wat opvalt is wel dat er in de toeristische overnachtingen door corona natuurlijk een flinke daling te zien is. En we zijn benieuwd of de gemeente ook nog specifiek dingen doet om daarvoor te compenseren, bijvoorbeeld door het werven van extra nationale toeristen, maar het lijkt ons belangrijk voor de stad om daarop in te blijven zetten. Dan nog iets over het centrum van Haren. Het is natuurlijk een prachtig, uniek centrum en heeft wat ons betreft daarom ook blijvend aandacht nodig. Gelukkig zien we in de begroting staan dat we uitvoering gegeven aan de centrumvisie Haren voor een aantrekkelijke, openbare ruimte en inperken van het centrumgebied. En dat staat dan onder het kopje: "Wat gaan we daarvoor doen?" Maar is dan nog, wat ons betreft, nog niet helemaal duidelijk wat de gemeente gaat doen. Er is een actieplan, maar gaat dat dan nu integraal uitgevoerd worden? Dus wat kan Haren concreet verwachten? Wordt er gratis parkeren ingevoerd, worden er LED-borden geplaatst, paaltjes geverfd, bankpanden opgekocht? We zijn als VVD gewoon erg benieuwd wat we gaan doen. Eén korte opmerking over verkeer. We zien in de begroting dat er vorig jaar een flinke stijging is geweest in de verkeersslachtoffers, ondanks het thuiswerken, maar dat het college gelukkig voor 2022 weer een flinke daling verwacht. En we zijn dan wel benieuwd wat het college daar dan concreet voor doet, los van wat er al gedaan werd, om nu dan weer die daling te realiseren. Het punt wonen vinden we erg belangrijk. PvdA, dacht ik, vroeg ook al naar het Flexwonen. Betekent dit nu, omdat daar nu aandacht voor is, dat er in 2022 ook daadwerkelijk Flexwoningen gerealiseerd worden? Want het is inmiddels al bijna een jaar geleden dat we er voor het eerst over gesproken hebben en er staat nog geen Flexwoning, terwijl de lol van juist is dat er heel snel kunnen staan. Dus wij hopen ook echt dat dat in 2022 lukt. Wat

verder nog opvalt, is dat het aantal woningen dat we beogen in 2022 te realiseren een stuk lager is dan wat we in 2021 gerealiseerd hebben. Hoe kunnen we dit aantal nog weer verder omhoog krijgen? En er staat natuurlijk in de begeleidende tekst in de begroting ook dat we misschien geen directe invloed hebben, hoewel we daarbij Meerstad en De Suiker met gemeentelijke inmenging daar misschien toch wel iets meer directe invloed hebben. Maar we hebben wel degelijk de mogelijkheid om zoveel mogelijk te stimuleren en faciliteren. Dus in die zin zijn we inderdaad ook benieuwd naar de vragen die D66 al aanhaalde over De Held III, De Heldin, hoe het college naar die ontwikkeling kijkt? Maar we zijn ook benieuwd naar het gebruik van prefab, onderdelen voor de bouw van woningen, waar ik net al een vraag over stelde. Er zijn natuurlijk concrete fabrieken, ook hier in het noorden van Nederland, die inzetten op deze innovatieve manier van bouwen. En wij kijken daar met heel veel verwachting naar en wij zijn ook benieuwd hoe de wethouder hiernaar kijkt. Wat betreft wonen wordt er ook nog ingezet op een zo efficiënt en zo snel als mogelijke vergunningverlening. Dat klinkt ook heel goed. Hoe kijkt het college daarnaar? Want zijn er dan nu nog mogelijkheden om dit nog efficiënter en beter te doen dan wat we al doen? Daar zijn we benieuwd naar. Ik ben ook nog wel benieuwd naar hoe het college kijkt naar ons grondbeleid, want voor zover onze fractie bekend, is het nog steeds situationeel grondbeleid, maar we horen toch ook steeds meer stemmen opgaan om daar een actieve rol op te pakken. Dus daar willen we graag nog even een bevestiging op. De één na laatste is duurzaamheid. Wij vinden het belangrijk dat we verduurzamen. Inwoners worden daarin onder andere ondersteund door Groningen Woont SLIM. En wat ons betreft is het belangrijk dat dat ook daadwerkelijk resultaten oplevert. En we hebben daar ook wel eens eerder wat over gezegd, maar is het voor Groningen Woont SLIM niet ook relevant om te kijken naar het aantal mensen dat daadwerkelijk verduurzaamd naar aanleiding daarvan? Of gaat het college ook door met deze aanpak als er in 2022 maar één persoon van de 15.000 websitebezoekers zijn huis verduurzaamd? Tenslotte nog één opmerking over het beheer. Wat opviel is dat het borg-niveau van de bomen in de binnenstad een stuk hoger is dan in de rest van de stad. Is dat een bewuste keuze? Want wat ons betreft is het borg-niveau al ontzettend laag en is men over het algemeen niet heel erg tevreden over hoe dat eruitziet en zouden we ook wel wat kunnen investeren in de omgeving en het borg-niveau in de omringende wijken. Dank u wel.

00:41:47

Voorzitter: Dank u wel. Wie kan ik het wordt geven? De heer Sietsma.

00:41:50

de heer Sietsma: Dank u wel, Voorzitter. Ik ga wat zeggen over afval, de energietransitie en klimaatadaptatie en ik sluit af met een paar opmerkingen over ruimtelijke ordening en daarna zal Benny Leemhuis wat zeggen over wonen, mobiliteit en de versterkingsoperatie. Deze week is de week van het afval. Mijn fractie heeft in een motie opgeroepen om met de inwoners in gesprek te gaan en daar is deze week de uitkomst van. Mijn complimenten voor de uitwerking van die motie. We moeten echt werk maken van ons tussendoel van 75 procent scheiding op weg naar een afvalvrij Groningen in 2030. En het is belangrijk om inwoners daarbij te betrekken en hun creativiteit daarbij te benutten en de gemeente dient zelf het goede voorbeeld te geven. Daarom is het fijn dat we als raadsleden binnenkort weer water uit de kraan gaan drinken in plaats vanuit deze Tetra pakjes. Vanmorgen kwam al even

aan de orde of de circulaire economie geen nieuwe kansen biedt voor mensen die moeilijk aan regulier werk kunnen komen. Even los van de suggestie die je daarin kunt horen, dat de circulaire economie hetzelfde is als laag geschoold werk in de afvalscheiding, kan het college bevestigen dat daar inderdaad kansen liggen. Het zal niet verbazen dat mijn fractie de ambitieuze doelen de energietransitie steunt en jaarlijks wil kijken of wij nog op weg zijn naar Groningen CO2-neutraal in 2035. Wij dienden daarover onlangs een motie in en wij kijken uit naar de eerste klimaatrekening volgend jaar. We kijken ook uit naar de bespreking van ambitieuze plannen voor zon op daken, zonneparken in het warmtenet. In 2022 wordt bepaald welke bronnen worden gebruikt voor het warmtenet. Duurzame restwarmte, zonthermie, riothermie, aquathermie; dat juichen wij toe. Wij zijn huiverig om restwarmte van de industrie tientallen kilometers verderop te importeren en zien het debat hierover graag komen. Klimaatadaptatie vraagt steeds meer onze aandacht. En het gaat nog meer van ons vragen als de top in Glasgow inderdaad te weinig geld opleveren om de temperatuurstijging te beperken. Twee opmerkingen daarover: de subsidiepot voor groene daken is het afgelopen jaar al twee keer leeg getrokken door het grote aantal aanvragen. Groene daken zijn belangrijk voor natuur en verkoeling. Nee verkopen tegen particulieren die een relatief klein dak willen vergroenen past daar niet in. Mijn fractie overweegt hierover een motie in te dienen. Het tweede punt: extra bomen aanplanten blijft ook belangrijk tegen hittestress. We zijn blij met de doelstelling van 1.000 bomen extra. Het provinciale plan bos en hout wijst ook gebieden aan binnen de gemeente Groningen, bijvoorbeeld langs de A7. En dat A7-plan is ook van belang om mee te nemen bij de herijking van de plannen voor Meerstad. Je kunt nieuwe bedrijven als dozen langs de A7 bij Engelbert vestigen, je kunt er ook een bos aanleggen. Wat GroenLinks betreft, integreren we de bedrijvigheid meer in de woonmilieus en komt dat bos er. Komende tijd wordt de druk op de ruimte in de gemeente groter door toenemende woningbouw, ruimte voor klimaatadaptatie, de energietransitie, vervoer, et cetera. Mooi dat het uitgangspunt daarbij is om hoogwaardig groen toe te voegen en bestaande natuur te beschermen. In dat licht vragen wij ons af of het college nog komt met een bredere beschouwing over de plannen aan de westzijde van de stad. De wethouder deed daarover een toezegging bij de bespreking van de plannen voor Suikerzijde en de pijn die dat oplevert voor de natuurwaarden daar. Waarden die verder onder druk kunnen komen door de plannen voor De Hel III. Graag een reactie. De kwaliteit van de leefomgeving als leidend principe bij alle ruimtelijk beleid omarmt GroenLinks. Dat komt dan mooi terug in bijvoorbeeld de leidraad openbare ruimte en de mobiliteitsvisie. Daarvoor geef ik graag het woord aan de heer Leemhuis.

00:45:33

de heer Sietsma: Dank u wel, de heer Sietsma. Ik ga inderdaad voortvarend verder met wonen. Er is al het een en ander over gezegd. Ik zou graag willen aansluiten bij de vraag van de heer van Niejenhuis over die zelf woonplicht die altijd [onhoorbaar] van wat we begrijpen dat de gemeente Amsterdam zegt dat ze in februari kunnen beginnen. Nou, wij willen ook wel weten wanneer wij daaraan bij kunnen aansluiten. We horen wat geruchten over dat er moeilijk energiecoaches te vinden zouden zijn. Dus we zijn benieuwd hoe dat zit en of daar extra inzet voor nodig is, omdat dat juist heel belangrijk is voor mensen met een krappe beurs om hun energieverbruik te doen afnemen. En daarnaast een algemeen punt van zorg over de beschikbaarheid voor woningen voor mensen met de laagste inkomens. We zien dat

daar echt inzet op is, maar we willen daar blijvend aandacht voor vragen. Ik sluit me verder aan bij de opmerking van de heer Rustebiel over wooncorporaties. Wij zien daar ook mooie dingen in, dus wij zouden die vraag ook willen ondersteunen. Dan wijkvernieuwing. Wij zijn blij met de integrale aanpak van de wijkvernieuwing waarbij tegelijk groen, energietransitie, buurtopbouw en verduurzaming van de mobiliteit hand in hand gaan. En aansluitend daarop zou ik ook willen aansluiten op het punt van de heer van Niejenhuis waarin die zei dat we misschien ook kunnen versnellen met die 30 kilometer aanpak al, dat we niet wachten totdat de plannen zijn vastgesteld en dat we dat daar al doen. Dat gebeurt natuurlijk ook al bij een aantal punten. Dan aardbevingen. Wij zien dat het steeds beter lukt om de versterkingsopgave uit te voeren. Dat is mooi. Wat ons wel opvalt is: het zou ook goed zijn dat er niet alleen aandacht is voor die systeemwereld van hoe de gemeente en het NCG en zo samenwerken, maar dat er ook blijvend aandacht is voor het feit dat er nog steeds onzekerheid is voor mensen die in die versterkingsopgave zitten. Nog steeds een kans bestaat dat een beving hen grote problemen oplevert. En die onzekerheid en die bestuurlijke spaghetti waar zij mee te maken hebben, moeten we blijvend aandacht voor vragen. Dus ik vraag ook een reactie van het college daarop, omdat op dat punt het in de begroting misschien wat minder aandacht wordt genoemd. Dan mobiliteit. Mijn fractie is natuurlijk ook heel erg aan het wachten totdat de mobiliteitsvisie vastgesteld wordt door de raad en wij sluiten daarom ook aan bij de eerdere vragen over: doen we in de tussentijd alvast voldoende dingen? Die opmerking over 30 kilometer past daarbij. Daar past ook die vragen van zowel ChristenUnie als PvdA over de deelmobiliteit. Wij zouden graag zien dat daar nu al stevig op wordt ingezet. Foutparkeren, dat is een onderwerp wat mijn fractie al vaker heeft aangebracht, omdat nu we meer aan betaald parkeren doen, zien we dat er een beweging is dat mensen wat makkelijker foutparkeren waardoor er juist nog grotere problemen ontstaan in die openbare ruimte. Dus mijn fractie weet dat er in 2021 extra geld voor beschikking is gesteld en dat is maar ten dele uitgegeven, ook door corona. Mijn fractie zou graag willen zien dat dat voortvarend ter hand wordt genomen, zodat niet alleen mensen eerlijk betalen voor een betaalde parkeerplek, maar ook gehandhaafd wordt op het foutparkeren. En dan tot slot: mijn fractie, in tegenstelling tot de PvdA-fractie maakt zich wel wat zorgen over de eenzijdige aanpak van fietsparkeren in de binnenstad. De heer Rustebiel noemde een lijstje van zaken die ook het herwinnen van de openbare ruimte hinderen zoals terrassen, zoals reclame-uitingen, zoals bouwbusjes, enzovoort. En mijn fractie zou graag willen zien dat als we praten over het herwinnen van de openbare ruimte in de stad, er niet te eenzijdig wordt gekeken naar foutgeparkeerde fietsen en dat we graag een integrale aanpak en visie zouden willen op al deze ruimtegebruikers. En zo langzamerhand kent iemand, maar iedereen, mijn stokpraatje als het gaat om hoogwerkers, maar het punt daarvan is dus juist om een bredere aanpak te zoeken en wat minder die aandacht op die foutgeparkeerde fietsen. Want soms is het echt wel een beetje overdreven, de wijze waarop het college, de gemeente fietsen weghaalt in de binnenstad. Dank u wel, Voorzitter.

00:50:18

Voorzitter: Dank u wel. De heer van Niejenhuis, u heeft daar nog een opmerking over.

00:50:22

de heer van Niejenhuis: Ja, ik denk dat ik heel even met de heer Leemhuis mee kan komen

over het gebruik van de openbare ruimte. Maar wat bedoelt u met een overdreven aanpak van fietsen?

00:50:31

de heer Leemhuis: Er is natuurlijk een nieuw beleid ingevoerd door de gemeente op het moment dat de corona kwam en dat had drie dingen: meer ruimte voor de voetganger, wat bredere terrassen en de aanpak van fietsparkeren. En over heel veel dingen kunnen we het zo eens zijn: als fietsen hinderlijk in het looppad staan en daarmee ruimte wegnemen voor de mensen om te lopen is dat prima. Maar de staande praktijk, die is soms wel wat scherp en mijn fractie wil vooral zien dat als we kijken naar het herwinnen van de openbare ruimte, we niet te eenzijdig alleen naar fietsen kijken, maar ook naar al die andere vormen van gebruik van openbare ruimte waarbij openbare ruimte geprivatiseerd wordt. Dat is het belangrijkste punt.

00:51:19

Voorzitter: Ik kijk even rond. Mevrouw Berenschot.

00:51:24

mevrouw Berenschot: Dank u wel, Voorzitter, en dank voor de begroting. Ik zal het vandaag hebben over vier deelonderwerpen in volgorde van de begroting. Allereerst economie en werkgelegenheid. Mijn fractie vindt het goed om te zien dat we blijven inzetten op economisch herstel. Om de [onhoorbaar] dat er veel hoogopgeleiden na hun studententijd vertrekken in Groningen tegen te gaan, moet er voldoende banen zijn. En het aantrekkelijk maken om te blijven in onze mooie gemeente versterkt onze economie. En daar zijn veel dingen bij van toepassing: een fijne omgeving, betaalbare huisvesting, maar dus ook een goede baan. Startups en scale-ups zijn een drijvende kracht achter het uitbouwen van deze banen. En dat er maatregelen worden genomen om het startup en scale-up systeem te verbeteren, vinden wij goed. Maar we zien graag dat er meer concreet resultaat aan gekoppeld kan worden. Kan het college uitweiden over wat we willen bereiken met het uitbreiden van het ecosysteem voor deze jonge bedrijven? Dan verder over mobiliteit. Hierin heeft Student en Stad geen aanvullende opmerkingen. Mobiliteitsvisie geeft de mogelijkheid onze stad klaar te maken voor de toekomst. Inzet op hoogwaardig fietsparkeerplekken in de stad en in de wijk is belangrijk. Dan vervolgens wonen. In heel Nederland is een wooncrisis. Alles zit vast. Niemand kan weer doorstromen en sommige afzetter die zichzelf ondernemers of verhuurders noemen, maken daar misbruik van. Gemiddeld betaalt een student in Nederland per maand bijna tachtig euro te veel en dat is op jaarbasis gemiddeld 1000 euro. En dan hebben we het nog niet eens over de intimidatie, achterstallig onderhoud en andere misstanden. En wat we daar nu aan doen, vindt mijn fractie te weinig. Het Huurteam is opgezet, het duurt allemaal lang, maar ze zijn nu up en running, maar wel met een enorm gat in de begroting. Toen het werd ingesteld, zou 50.000 euro op jaarbasis genoeg zijn als ze geen huur zouden moeten betalen. Ze zouden namelijk bij de gemeente in kunnen. Dat is niet het geval gebleken en ze moeten nu voor 17.000 euro per jaar een pand huren aan het Damsterdiep. Dat betekent dat ze minder mensen kunnen helpen terwijl het probleem heel groot is. En wij zien graag dat we teruggaan naar het originele plan om het Huurteam met 50.000 euro per jaar te ondersteunen, dus dat er 17.000 euro per jaar wel komt. Daarnaast komt er ook een pandjesbrigade. We zien dat daar flink op ingezet wordt en waarvoor hulde. Wel zouden graag zien dat daarbij ook de mensen die zelf tegen hun

verhuurder ingaan, zo goed mogelijk ondersteund worden. Op de kwaliteit van de leefomgeving hebben we niet erg veel aan te merken. Groen is essentieel en daar blijven we op inzetten. Dank u wel, Voorzitter.

00:53:54

Voorzitter: Dank u wel. Ik kijk even rond. De heer Moerkerk.

00:53:59

de heer Moerkerk: Dank u wel, Voorzitter. En ook mijn dank nog voor het dweilen van die koffieplas hier.

00:54:04

Voorzitter: Een voorzitter is van alle markten thuis.

00:54:07

de heer Moerkerk: Ja, u verraste mij. Dank u wel. Deze begroting, analyserend en lezend, viel me toch op dat het college nog heel veel werk aan het verzetten is, ook in het slot van de coalitieperiode en daarvoor mijn complimenten. Tot zover de complimenten. Ik dacht: hoe vlieg ik zo een document aan? Ik ben dus gaan zoeken naar wat woorden die mij opvielen. Het woord handhaving staat er 51 keer in. Toen dacht ik: wat zet ik daar als woord tegenover? Dat heb ik gedaan met het woord overleg. Dat staat er 21 keer, immers, de helft zo vaak. Ik wil dat niet gelijk nu duiden, dat hoort niet gelijk hier in dit debat plaats, maar ik wou toch aangeven dat het iets is waar ik wat vaker op ga letten bij dit soort grote documenten met veel impact.

00:54:50

Voorzitter: U heeft een vraag van de heer Leemhuis.

00:54:56

de heer Leemhuis: Dank u wel, Voorzitter. Een kwantitatieve analyse van het voorkomen van een tweetal woorden geeft niet meteen heel veel inzicht op de inhoud, want ik probeer me daar een voorstelling van te maken. Een auto staat verkeerd geparkeerd boven op de stoep, niemand kan erlangs. En wat voor vorm van overleg ziet de heer Moerkerk daar dan van: "Oh, nou, u mag wel een dag blijven staan. Geen probleem." Want daar komt het uiteindelijk op neer. Dat zijn dingen waarbij handhaving belangrijk is en er zijn dingen waarbij overleg belangrijk is. Maar zo een vergelijking gaat natuurlijk niet meteen helemaal [onhoorbaar].

00:55:34

de heer Moerkerk: Dat ben ik helemaal met u eens. Die auto moet daar weg en dat is ook geen overlegsituatie. Maar er zijn andere situaties waarin overleg wellicht nuttig zou zijn en waarin de bevolking zich ook misschien, de burgers van deze stad zich wat beter begrepen voelen. Maar ik wou er even overheen stappen omdat mijn fractie handhaving wel een issue vindt wat zwaarder kan worden ingezet in deze stad. Dus ik pleit niet gelijk voor heel veel lol en orde, maar ik heb wel het woord handhaving gekoppeld aan twee kwesties die ik wil aanstippen. De één is dat ik lees dat er meer budget komt voor handhaving van de verhuurvergunningen. Maar wat ik een beetje mis in die paragraaf is wat dat precies duidelijk gaat zijn wat het wordt en wanneer ik na een jaar kan vinden dat dat ook echt goed gegaan is. Dus ik zou wat meer concrete invulling willen van het toch best forse budget wat naar extra inzet op handhaving van verhuurdersvergunning gaat, waar ik heel blij mee ben dat het budget er is. Dat wil ik wel duidelijk uitspreken. Verder op het gebied van de

kwaliteit van de woonomgeving er wordt gezegd dat er nog steeds toch wel veel afval wordt bijgeplaatst in de stad. Dat geeft veel overlast. Het gaat wel beter. Ik zie dat zelf zich niet zo zeer ontwikkelen in bepaalde wijken. Misschien is daar het woord handhaving juist ook wel weer wat beter. Misschien moet er daar minder overleg komen en wat meer gehandhaafd worden. Ik zou daar graag een wat meer concreet plan van aanpak zien hoe dat kan worden gedaan. En wat mij opvalt is dat er vaak bijplaatsingen zijn. Dat is vaak gewoon grofvuil wat mensen niet kwijt kunnen en vooral in een studentenwijk waar mensen geen auto of een busje hebben. Ik suggereer dat misschien één keer per kwartaal in dat soort wijken, waar dat veel gebeurt, gewoon een soort ophaalservice moet gaan komen, georganiseerd met een dikke container, een vrachtwagen, een dag in het kwartaal. Misschien is dat een suggestie

00:57:23

Voorzitter: De heer Leemhuis wil u nog weer wat vragen.

00:57:28

de heer Leemhuis: Het mooie is dat we de heer Moerkerk kunnen vertellen dat dat al bestaat, het heet die milieustraten en klopt het dat, als dat al bestaat, die milieustraten dat de heer Moerkerk het ermee eens is dat dat één belangrijk is en twee misschien nog wel wat uitgebreid zou mogen worden?

00:57:43

de heer Moerkerk: Ik zou graag zien dat het geïntensiveerd wordt. Volgens mij is het nu in de meeste wijken één keer per jaar. Dus mijn suggestie is om dat te intensiveren en ook omdat ik van de week in de krant las, dat ging over Den Haag, dat het miljoenen kost om afval op te ruimen wat bijgeplaatst wordt. En wellicht hebben we dat niet zo goed in beeld, ik kan het niet uit de begroting halen wat het in Groningen kost, maar ik denk dat er belangrijke besparingen gerealiseerd kunnen worden als dat goed wordt uitgevoerd. Tot zover mijn suggesties. Dank u, Voorzitter.

00:58:09

Voorzitter: Dank u wel. Ik kijk even rond. De heer Staijen.

00:58:15

de heer Staijen: Dank u, Voorzitter. Ik zal deze twee onderwerpen doen en dan collega Huitenga de rest. Voorzitter, in de coronatijd waren de vervoersstromen noodgedwongen aanzienlijk minder dan normaal. Het college wil nu, volgens hun eigen verhaal, volop inzetten om te voorkomen dat de oude verplaatsingsgewoontes weer opgepakt worden na de crisis, wanneer die tenminste ooit een keer stopt. Maar de vraag die ik heb: wat voor middelen heeft de gemeente dan om dat soort mooie plannen te realiseren? Dan, Voorzitter, het steeds verder belemmeren van de automobilititeit zal een verwoestend effect hebben op de leefbaarheid in het dunbevolkt debat van handelsgebied van de gemeente. Vooral omdat het ov-concept, wat zo mooi genoemd wordt: de OV-reis van deur tot deur, aan beide uiteinden niet verder komt dan de hoofdlijnen. En het steeds moeilijker wordt voor grote groepen mensen om juist dat ook OV te bereiken vanuit hun grote wijk, of vanuit hun kleine dorpje. En echt verwachten dat vrijwilligers deze gaten zullen gaan opvolgen, dat strookt toch volgens stadsplein niet met de gemeentelijke opgave om voor een goed OV-netwerk voor al haar inwoners te zorgen.

00:59:29

Voorzitter: U heeft een vraag van de heer van Niejenhuis.

00:59:40

de heer van Niejenhuis: Kijk, de voorzitter is echt van alle markten thuis. Dank u wel. Ik begrijp wat u zegt over het OV, de heer Staijen. Ik hoor echter ook al eens buurtbewoners zeggen: "Er rijdt weer zo een lege grote bus door onze wijk. Wat kost dat wel niet?" Hoe kijkt u daartegen tegenaan?

00:59:55

de heer Staijen: Dat is ook geld weggooiën. Dus ik denk niet dat je moet gaan rondrijden met hele grote, lege bussen door streken waar bijna geen mensen wonen. Daar zullen alternatieve vervoersmiddelen voor moeten komen, minibusjes met goedkopere chauffeurs dan ook, die niet al die dure diploma's hoeven te hebben. Je gaat geen geld weggooiën.

01:00:16

Voorzitter: De heer Leemhuis wil hierop reageren.

01:00:20

de heer Leemhuis: Ja, ik had nog een aanvullende vraag op het punt dat de dorpen tekort zouden komen, want dat is de samenvatting wat de heer Staijen net zei. Is het niet juist zo dat vanuit het dorp en ook vanuit het hele ommeland we gewoon weten dat mensen met een auto naar de stad komen en dat ze dan een perfecte overstap hebben op PNR's waar ze met hoogfrequente lijnen overal kunnen komen in de binnenstad. Dus het lijkt een beetje alsof het college hier nu een beleid heeft waarbij auto's uit de dorpen en uit het Ommeland wordt weggepest terwijl die gewoon rijden naar de PNR rijden. Is dat niet zo?

01:01:02

de heer Staijen: Dat heb ik ook niet gezegd, maar het blijft een feit dat juist in die dorpen waar heel veel mensen tot hoge leeftijd blijven wonen, een grotere groep mensen die steeds groter wordt trouwens, die niet meer de beschikking heeft over een auto, die het niet meer kunnen of de auto weggedaan hebben. En er zitten zelf bij die nooit hun rijbewijs gehaald hebben. Ook die mensen moeten in de gelegenheid gesteld worden om zowel naar de stad, maar ook naar bijvoorbeeld een hoofddorp te gaan voor het bezoeken, voor winkels, enzovoorts. En tegenwoordig is dat heel vaak zo verschrikkelijk minimaal dat die mensen in een isolement terecht dreigen te komen, tenzij burens of familie daarvoor ze gaan rijden. Maar bijvoorbeeld het ov-effectindicatoren net bekeken, de verwachting is dat dat in de komende twee jaar gaat toenemen. Dan heb ik één vraag: wat voor toename? Meer reizigers, een groter of verfijnd netwerk of een hogere frequentie? Het sluit aan op het verhaal van daarnet. Dan ook de prestatie-indicatoren. Het valt ons op dat bij de betrouwbaarheid van het OV er nu gestreefd gaat worden om 2022 boven de 60 procent uit te komen, terwijl dat toch twee jaar geleden als 70 procent was. Dus waarom nu een doelstelling die lager is, veel lager zelfs, dan iets wat jaren geleden al gerealiseerd werd. Dan, Voorzitter, het is net ook al paar keer gezegd, de binnenstad is op veel plaatsen vrijwel onbegaanbaar door de overal geparkeerde fietsen. Ik ben het wat dat betreft dus ook niet eens met de heer Leemhuis dat het maar een klein deel van het probleem is. Het is denk ik 90 procent van dat probleem. De gemeente wil dat terugdringen door veel meer handhaving [onhoorbaar].

01:02:41

Voorzitter: Daar wil de heer Leemhuis graag even op reageren, de heer Staijen.

01:02:44

de heer Staijen: Dat had ik verwacht.

01:02:46

de heer Leemhuis: Ik ben gewoon benieuwd of de heer Staijen het met mij eens is, en anderen hier, dat ruimte wordt gebruikt door terrassen, door foutgeparkeerde auto's en busjes, door reclame-uitingen, door dat huisjesmelkers fietsenstallingen op eigen terrein uitbesteden naar de openbare ruimte, dat dat dus een veel breder vraagstuk is dan alleen maar die fietsen waar de heer Staijen het over heeft.

01:03:14

de heer Staijen: Nee. Ik zie de dingen die u allemaal zit op de noemen, honderden. Die zijn er best wel, maar dat zijn altijd hele kleine zaken en die staan niet zodanig in de weg dat mensen niet fatsoenlijk meer kunnen lopen. Dat zijn alleen die fietsen. Kijk, [onhoorbaar] werkzaamheid natuurlijk wat [onhoorbaar] en terrassen staan op een vaste plek, daar is een vergunning voor gekregen, dan kan men er omheen lopen. Wij zijn ook blij dat er veel meer handhaving wordt ingezet. Maar dan vragen we ons wel één ding af: waarom moeten al die extra fietsstewards nou betaald worden uit het stedelijk investeringsfonds. Die middelen zijn voor ons bestemd voor investeringen en niet voor de operationele kosten van handhaving. Ik kom bij wonen. Het college streeft ernaar om een zoektijd voor sociale huurwoningen te verkorten naar twee jaar. Maar zelfs een wachttijd van twee jaar is voor veel inwoners nog onmogelijk lang en zorgt voor veel sociale problemen. Daarom is een netto-toename van sociale huurwoningvoorraad met 200 à 240 per jaar dus ook veel en veel te weinig.

01:04:21

Voorzitter: De heer Rustebiel wil u even een vraag stellen.

01:04:25

de heer Rustebiel: Ja, dank u wel, Voorzitter. Dat is natuurlijk makkelijk geponeerd, dat er iets verkeerd betaald wordt of te duur is, maar ik ben wel benieuwd hoe u die kosten dan had willen dekken, want daar hadden we het immers over vandaag.

01:04:36

de heer Staijen: Kosten?

01:04:39

de heer Rustebiel: Nou, u zegt: "Die fietsstewards moeten we niet uit het SIF betalen."

01:04:43

de heer Staijen: Ik was al bij het wonen, Sorry.

01:04:44

de heer Rustebiel: Dan ben ik benieuwd naar uw oplossing.

01:04:46

de heer Staijen: Nou, daar hebben we ook naar gekeken. Bijvoorbeeld, het parkeerbedrijf levert megawinsten op. Daar kan je operationele kosten op het gebied van mobiliteit best uithalen. Ik vind het gewoon een foute zaak om geld dat gereserveerd is voor investeringen, om dat te gaan gebruiken voor operationele kosten. Ja, waar was ik? Die 200 tot 240

woningen per jaar voor sociale huur toevoegen is veel te weinig, Voorzitter, want juist dat is de groep mensen waar de woningnood op dit moment het hoogste is voor iedereen. Wij vragen ons dus ook af: is dat nou de inhaalslag door het bijbouwen in recordtempo wat ergens vol trots in deze begroting vermeld staat? Voorzitter, dan de bouwactiviteiten die nu plaatsvinden, constateer ik dus nog steeds grotendeels op jongerenhuisvesting in plaats van dus echt werk te maken van bijvoorbeeld een hele grote campus voor deze doelgroep. En dat terwijl er voor gezinnen geen betaalbare huurwoningen of koopwoning kunnen vinden. De Stadspartij handhaaft ook een oproep om veel en veel meer in te zetten op doorstroming. Daarmee creëer je snel ruimte voor de groepen die nu niets meer kunnen vinden.

01:06:02

Voorzitter: De heet Staijen, de heer Leemhuis wil daar even op ingaan.

01:06:05

de heer Leemhuis: Ja, Voorzitter, ik ben toch een beetje perplex van wat ik hoor. We hebben jaar in jaar uit al berichten over studenten die bij het begin van het academisch jaar geen huisvesting kunnen vinden. Ze moeten bij mensen op banken slapen of ze reizen urenlang en de heer Staijen doet hier alsof het bijbouwen en realiseren van jongerenhuisvesting een soort van overbodige luxe is en dat dat probleem niet bestaat. Is de heer Staijen het met mij eens dat we ook een groot vraagstuk hebben met jongerenhuisvesting in deze stad?

01:06:38

de heer Staijen: Ik dacht dat ik dat nou juist noemde dat we een groot probleem hebben bij jongerenhuisvesting. Alleen, wij zien een veel betere oplossingsmogelijkheid dan u blijkbaar. Wij zeggen: "Bouw een reusachtige campus op [onhoorbaar] of op het Suikerunieterrein en zet ze daarin en probeer niet de hele stad vol te bouwen met jongerenhuisvesting. En wij herhalen inderdaad onze oproep die wij al eerder gedaan hebben, maar het zet meer in op doorstroming dan creëerruimte voor al die mensen. Dan tot slot de inzet om in de groot [onhoorbaar].

01:07:10

Voorzitter: De heer Staijen, hoe lang denkt u dat u nog bezig bent, want die acht minuten zijn om.

01:07:14

de heer Staijen: Ja, ik had maar vier minuten toen ik het thuis overnam, maar als de heer Leemhuis elke keer een half uur zijn redevoering tussen de mijne door gaat vlechten, dan zou het toch echt wat langer moeten.

01:07:25

Voorzitter: De heer Staijen, uw collega moet ook nog het woord voeren.

01:07:31

de heer Staijen: Dan geef ik dan nu het woord aan hem.

01:07:32

Voorzitter: Ja, en dan heeft u nog twee minuten als aardigheid van de Voorzitter.

01:07:36

de heer Huitenga: Dank u wel, Voorzitter. Ik zal het zo snel mogelijk doen. Wat de economie

betreft, de Stadspartij ziet armoede als één van de grootste problemen waar deze gemeente mee te maken heeft. We zijn één van de armste gemeentes[†] van Nederland wat gemiddeld inkomen betreft. Juist nu de economie groeit, zou de gemeente zich moeten inzetten voor banen voor mensen met een minder hoge opleiding. Het doel moet zijn om het gemiddelde inkomen de komende jaren structureel te laten stijgen. Graag zouden we dit voornemen terugzien in de begroting met ook bijbehorende middelen. Daarnaast zien wij ook graag meer een overzicht van het aantal banen waarbij ook de verdeling van inkomensniveau zichtbaar wordt, zodat we kunnen kijken hoe we wat kunnen bereiken, waar we de nodige middelen moeten inzetten en andere zaken. Als namelijk blijkt dat het goede verhaal plaatsvindt in het hogere regionen, dan geeft dat duidelijk aan dat er werk aan de winkel is. Wat betreft leefomgeving, gezien wij de gemeente de komende jaren in een spagaat terecht komen, het college geeft aan grote ambities te hebben op het gebied van leefbaarheid en veiligheid, u spreekt van het herwinnen van de openbare ruimte, één van de gevolgen van het beleid verdwijnen van parkeerplaatsen voor auto's en het mengen van verkeersstromen. We zijn geen tegenstander van het inrichten van de openbare ruimtes en het verkeer, maar we drukken het college op het hart om dit altijd in goed overleg met omwonenden en belanghebbenden te doen. De auto zal als vervoer milieuvriendelijk worden en dus niet verdwijnen, maar blijven. Geef onze bewoners reële opties bij het herinrichten van de ruimte. Tenslotte duurzaamheid. We hopen dat het college woorden waarmaakt om vooral samen te willen ontwikkelen met dorpen en buurten en veel lokale projecten willen steunen. We gaan dat kritisch volgen. Grote projecten, zoals bij GLIM en Meerstad-Noord geven aan dat het belang is om de bewoners van het begin af aan te betrekken bij alle plannen. Hoe snel was dat?

01:09:14

Voorzitter: Ja, ik vind het geweldig. Dank u wel daarvoor.

01:09:17

de heer Staijen: Had hij nog tijd over?

01:09:19

Voorzitter: En dat was nog helder en duidelijk ook nog. Dank u wel. Ik geef mevrouw de Wrede eerste het woord en dan komt de heer [onhoorbaar].

01:09:32

mevrouw de Wrede: Dank u wel, Voorzitter. In de eerste plaats willen wij ons aansluiten bij het pleidooi van de Partij van de Arbeid om toch zo snel mogelijk te beginnen met die 30 kilometer op heel veel wegen. Dat sluit mooi aan bij onze bredere Slow Living filosofie, maar dat is natuurlijk in een stad gewoon ontzettend prettig voor gezinnen, kinderen en daar zijn we warm voorstander van. Verder willen wij dit college bedanken voor de investeringen in de wijkvernieuwing. Dat is iets waar wij echt heel positief over zijn dat die fondsen in de moeilijke tijden toch zijn gevonden en echt iets betekenen. Iets minder enthousiast waren we over de toewijzing van drie miljoen voor de gele steentjes vervanging in het centrum. En er gaat ook veel geld naar de binnenstad, terwijl er ook in de buitenwijken hier en daar wel wat opgeknapt kan worden. Dan nog een paar opmerkingen over groen. We vonden in het algemeen toch wat weinig informatie over groen, flora, fauna, biodiversiteit, beestjes. Er komen 1.000 bomen bij per jaar, maar is dat nou inclusief de verplichte compensatie of niet. We hebben ook als gemeente weinig informatie over de particulieren bomenbestand. Daar

kan een gemeente ook niet zoveel aan doen, maar we vonden de opmerkingen over bomen wel heel algemeen. En als we dan kijken naar de grootschalige kap op het Suikerunieterrein, dan zullen er ook de komende jaren alleen maar meer bomen verdwijnen dan dat er bijkomen en ontgroent de gemeente in principe alleen maar verder. Dus willen we echt vergroenen, dan is er wel nog wat meer nodig, denken wij. We hebben nou natuurlijk een heel groot buitengebied sinds de herindeling.

01:11:25

Voorzitter: U heeft een vraag van de heer Rustebiel.

01:11:31

de heer Rustebiel: Ja, dank u wel, Voorzitter. We hebben een vraag van de Partij voor de Dieren die eerst zegt van: "ik heb niet precies een idee van wat nou de balans is in onze groen." En vervolgens zegt u een zin erachter: "Nou, ik weet wel zeker dat we hard ontgroenen." Dus ik ben dan wel benieuwd waar u uw eigen wijsheid vandaan haalt, als u eerst constateert dat u die cijfers zelf niet hebt.

01:11:49

mevrouw de Wrede: Wij hebben het college gevraagd en die opzegging is ook gekomen voor een tweejaarlijkse bomenbalans om daar echt goed naar te kijken. Die hebben we nog niet. Verder weten we allemaal dat we niet precies weten hoe dat zit met de bomen voor particulieren. Dus ook over die cijfers bestaat onduidelijkheid. Wij als fractie, maar jullie vast ook als fractie, krijgen wel informatie van groepen die de aantallen bomen in onze gemeente heel nauw volgen, waaruit zou blijken dat er vorig jaar meer bomen zijn verdwenen dan dat er zijn bijgekomen. En als je kijkt naar 1.000 bomen per jaar erbij, waarvan er een aantal wellicht ook nog compensatie is, plus alles dat er op de Suikerunie verdwijnt, waarvoor veel minder compensatie zal komen, dan is het is dus duidelijk dat er zowel sprake is van onduidelijk over precieze aantallen, maar toch wel tamelijk grote zekerheid over het feit dat het eindresultaat negatief is. Ondanks ons grote buitengebied is er weinig informatie over die buitengebieden, een paar regeltjes. Er wordt onder andere gesproken over de transitie in de landbouw in Ten Boer. Is het gemeentelijke bestuur dan toch bezig met die ontzettend noodzakelijke eiwittransitie of gaat het hier om wat anders? Wij hadden dat graag een beetje nader verklaard willen zien. Dat de kroonjuwelen van de Haren nog steeds niet in kaart zijn gebracht, dat vinden we ook wel wat lang duren. Groningen en energieneutraal, daar gaat het veel over. Dat is ook belangrijk, maar wij staan daar als fractie ook echt wel achter in principe. Ergens lezen wij: "Zonder drastische maatregelen moet de wereld zich opmaken voor fors grotere weersextremen." Maar ja, dat is wel een beetje positief gezegd natuurlijk, want dat is natuurlijk al lang het geval. We merken er hier wat van, maar rondom de evenaar zijn die gevolgen en die temperatuurverschillen die er gemiddeld zijn al vele malen erger. Dus wat dat betreft loopt deze begroting een beetje achter. Het is alle hens aan dek. En wat betreft Groningen en energieneutraal, vinden we dat het college in principe goed bezig is en wij vonden de term van wethouder Broeksma vorige week: "We zijn met de energietransitie vooruit aan het struikelen." Die vonden wij heel mooi gevonden. Het nut van die energietransitie is natuurlijk niet helemaal onomstreden. Hernieuwbare energie lijkt het idee te voelen dat we gewoon door kunnen gaan zoals we dat nu doen, maar dan op basis van hernieuwbare energie, windenergie, zonne-energie met name. Er blijft veel nadruk liggen op vooruitgaan, pp het creëren van nieuwe dingen, technologie, spullen,

zonnepanelen, warmtepompen, meer nadruk dan op zaken als energiebesparing en gedragsveranderingen op reflectie waar we de energie die we hebben aan willen uitgeven in deze gemeente en in dit land. Dat hebben wij al eens vaker hier gezegd, en dat was bij de energieregio transitie, de RES, regionale energiestrategie. En wethouder Broeksma zei toen: "Daar zit ook wel wat in." En dat we ook minder moeten gaan uitstoten en ik wil dat wel eens meenemen in dat het gremium. Wij zijn heel benieuwd of hij dat heeft gedaan en wat daar is gezegd. Aan die eiwittransitie, daaraan wordt slechts zijn lippendienst bewezen in deze begroting, en toch is dat natuurlijk een middel waarvoor geen strijd om grond hoeft te worden gevoerd en geen grote investeringen hoeven worden te gedaan, maar wel heel veel broeikasgassen kunnen worden bespaard en ook heel veel andere ellende. Collega Terrence zal hier vanavond verder op ingaan. Ondanks de uitgesproken zorg over het klimaat, zien wij nog wel dat de gemeente meer bedrijven naar haar industrieterrein probeert te lokken. Maar ja, hoe verhoudt zich dat nu tot elkaar? Wel economisch willen groeien, want we moeten meer banen hebben, maar we moeten ook energie-neutraal en klimaat. En zoekt het college hierbij niet ook echt naar duurzame bedrijven die bijvoorbeeld zeggen: "Wij willen wel ons hele dak volleggen met zonne-energie gelukkig energie-neutraal kunnen opereren." En hoe zit het college daarin? Wordt daarnaar gekeken naar duurzame bedrijven? Daar zouden we graag wat informatie over willen. En dan tot slot, ook de temperatuur in deze zaal lijkt niet helemaal in overeenstemming met onze zorgen over het klimaat, en misschien moeten we afspreken dat de thermostaat, in ieder geval hier, niet meer boven de 18 graden moet komen en dat het devies is: "Neem maar een dikke trui mee naar je werk." Dank u wel, Voorzitter. Dat was het.

01:17:05

Voorzitter: Dank u wel, mevrouw de Wrede. Die trui neemt u dan voor mij mee in het vervolg?

01:17:12

mevrouw de Wrede: Ja, u ziet er altijd bijzonder elegant uit, maar of dat nou allemaal even warm is, dat weet ik ook niet. Dat zijn zaken, daar moeten wij op letten.

01:17:20

Voorzitter: Daar zorg ik wel voor.

01:17:21

mevrouw de Wrede: Oké, heel goed.

01:17:22

Voorzitter: De heer Ram, u krijgt als laatste van de fracties nog het woord. Oh, de heer Ubbens, ja.

01:17:28

de heer Ram: Sorry.

01:17:29

Voorzitter: Nee, gaat uw gang.

01:17:32

de heer Ram: Als één laatste fractie dan. Volgens de PVV, de focus ligt wederom weer te veel op duurzaamheid en klimaat, terwijl onze inwoners zitten te wachten op betaalbare

huurhuizen in de sociale en vrije-sector, en betaalbare koopwoningen voor starters. Wij zien dus ook niks in die compacte stad die er nu continu wordt voorgesteld, die alleen maar hittestress veroorzaakt en meer parkeerdruk. Het punt van de energiearmoede: veel appartementenflats zijn onderdeel van een VvE en die staan dan voor een verduurzamingsopgave. In veel van die VvE zitten mensen op bijstandsniveau of hebben maar een klein AOW'tje.

01:18:14

Voorzitter: Mevrouw de Wrede, wilt u even uw microfoon uitzetten.

01:18:17

mevrouw de Wrede: Excuus.

01:18:20

de heer Ram: Ja, dank u wel. Die hebben helemaal geen geld om te investeren in energiebesparende maatregelen, maar betalen wel mee met de duurzaamheidsopslag aan de energie in transitie. Kortom, Henk en Ingrid betalen dus voor de subsidie van de warmtepomp van onze rijkere inwoners. Een hele onrechtvaardige en ongelijke situatie. En dit is toch het gevolg van het linkse beleid. Voorheen was toch het links beleid ook voor tegen de ongelijkheid en dat wordt nu vergroot. De energie op armoede wordt mede veroorzaakt door de duurzaamheidsopslag en ook nog een keer naar de vraag naar meer gas door de energietransitie. Ja, door de energietransitie, want wind en zon, als dat er niet is, dan heb je een back-up nodig en dat is gas in onze energiehuishouding, want kolen en kernenergie willen we graag allemaal uitbannen. En bovendien Duitsland, stapt helemaal over naar gas. Dat betekent dat daar ook een extra druk wordt opgelegd. Daar wordt niet bij stilgestaan. En bovendien warmtenet wordt gekoppeld aan de gasprijs en ik zou ook van het college toch nou eens willen weten wat nu de prijs is per gigajoule. Graag een reactie van het college daarop.

01:19:43

de heer Ram: [onhoorbaar].

01:19:43

de heer Ram: Nou ja, technisch, het is gewoon openheid en transparantie.

01:19:47

Voorzitter: Ja, maar dis een technische vraag die u beter even had kunnen stellen voor deze vergadering. Dat is de bedoeling

01:19:52

de heer Ram: Dat ben ik met u eens, want het is van politiek belang.

01:19:56

Voorzitter: Ja, maar de kennis over de prijs van een gigajoule.

01:19:59

de heer Ram: Daar is geen openbaarheid over, Voorzitter.

01:20:02

Voorzitter: Jawel, als u de ambtenaar had gebeld, dan had u dat zo geweten.

01:20:05

de heer Ram: Nee, dat is niet waar, want de wethouder heeft de vorige keer ook geen openbaarheid gegeven over die energieprijs. Dus dat wil ik graag gewoon weten. Goed, wonen daar wil ik even een opmerking over maken over de versterkingsoperatie. Hoe kijkt het college aan tegen dat de NCG haar doelstelling van 15.000 woningen niet haalt. Daar is wederom vertraging in. Hoe kijkt het college daartegenaan aan? Een ander punt, Voorzitter, de auto. Zoals de PVV, wij zien er niets in om de auto te verbannen uit onze gemeente. De auto heeft geen goed alternatief. Het openbaar vervoer is daar niet geschikt voor en zeker niet mensen met een gezin met twee banen, die hebben gewoon in de meeste gevallen gewoon twee auto's nodig. Die hebben dus deze mobiliteit hard nodig. Bovendien, als je dan vervolgens kiest voor elektrische auto, waarom moet dan die auto nog worden uitgebannen? Graag reactie van het college hierop. Voorzitter, economie en werkgelegenheid, bij ons de oproep van Brain Drain naar BrainPort met de focus op het MKB, vooral omdat daar ook een meerwaarde kan geverifieerd worden door de digitalisering, extra diensten boven op de producten die je levert, maar ook een combinatie met mensen met een lage opleiding of een afstand tot de arbeidsmarkt, zeker in de productie en logistiek. Eén voorbeeld daarvan is: een bedrijf als Droginet, die combineert mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt in hun logistieke keten. Meer dan 25 procent van hun bestand is gewoon mensen met een achterstand in. En dat integreren ze gewoon in hun businessmodel. Dus het kan. Dus de vraag aan het college om ook met dit bedrijf contact op te nemen en te kijken hoe ze dat dan doen. Het stuk over de mobiliteit nog. We hebben natuurlijk een probleem met het OV-bureau. Er is een groot tekort door de coronacrisis. Dat zou misschien door het rijk betaald moeten worden, maar er is nog steeds overleg, begrijpen wij. Gaat het rijk dit ook betalen en zo niet, wat gebeurt er dan? Is er een risicoreservering voor dit probleem? Gaan wij als gemeente daar dan aan meebetalen aan die tekorten? Graag een reactie van het college hierop. Betreft de fietsen, de Stadspartij heeft het al heel erg goed verwoord, daar sluiten wij ons bij aan. Dank u wel, Voorzitter.

01:22:59

Voorzitter: Dank u wel, ik kijk nu even naar de heer Ubbens, want hij heeft de eer om deze reeks bijdragen als laatste af te sluiten. Aan u het woord.

01:23:10

de heer Ubbens: Dank u wel, voorzitter. Ik zit hier op mijn zolderetage met de verwarming uit. Dus dat is heel koud hier, maar goed voor het milieu.

01:23:18

Voorzitter: Dat zal mevrouw de Wrede zeer plezieren.

01:23:21

de heer Ubbens: Zeker, zeker. Maar ik begin even met een andere volgorde. Ik begin met mobiliteit. We hebben al eerder, in andere bespreking over de begroting, wel eens aandacht voor gevraagd. De vraag hoe we nou echt de effectiviteit van fietsmaatregelen gaan meten. De wethouder zou daar nog een keer op terugkomen, volgens mij. Dus forensen willen we graag uit de auto zien te krijgen. Op de fiets wellicht en we leggen daar veel infrastructuur voor aan, maar de vraag is zo een beetje: hoe meten we nou dat dat lukt? Dus hoeveel automobilisten laten nu de auto staan en gaan met de fiets? Daar zou ik toch nog eens een keer een reflectie op willen hebben van het college. Ik wil aansluiten bij de vragen die de

Partij van de Arbeid stelde over de deelmobiliteit. Datzelfde artikel gelezen in het AD over het beperkte succes nog van die deelmobiliteit. Nou zou je wel misschien een iets andere insteek hebben met de vraag: wat gaat het college dan precies doen? Want er zijn verschillende manieren om deelmobiliteit te stimuleren. Op zich zouden wij wel willen dat deelmobiliteit succesvol zou worden, maar niet op alle manieren. Dus de vraag is dan: weet je dan wat het college dan van plan is? Maar op zich is het natuurlijk een manier hoe je deelmobiliteit het autogebruik in de openbare ruimte parkeren wat kunnen verminderen. Dus het zou een oplossing kunnen. De vraag os we: op welke manier wil het college dat dan gaan doen? Een vraag over de mobiliteitsvisie, die zit er binnenkort aan te komen. Ik ben een beetje kwijt welke positie het besluit over de Oosterhamrikzone daar nou in gaat hebben. Ik dacht altijd dat we dat besluit ongeveer tegelijkertijd zouden gaan nemen. Het wordt nu doorgeschoven naar na de verkiezingen. Klopt dat? En welke keuzes worden dan voor de Oosterhamrikzone bijvoorbeeld al wel in de mobiliteitsvisie vastgelegd die niet in 2022 gaan landen? Het terugwinnen van de openbare ruimte staat van alles over genoemd. Daar hebben wij wel onze vraagtekens bij, met name over wat gaan we dan per se doen? Hoe gaan we dat opnieuw inrichten? Daar lijkt toch heel weinig budget voor vrijgemaakt wordt. Dat geldt trouwens ook voor de 30 kilometer-zones. Straten 30 kilometer verklaren, dan kan je doen, maar in praktijk zal het toch ook anders moeten worden ingericht en daar zou je toch een budget voor moeten hebben. Dus daar hebben we wel wat vraagtekens bij. Tot slot, de aanpak van verkeersveiligheid blijft een pijnpunt wat ons betreft. Daar is relatief weinig aandacht voor en weinig budget. Dat had echt beter gemoeten.

01:26:07

Voorzitter: De heer Ubbens, u heeft een vraag van de Niejenhuis.

01:26:10

de heer Ubbens: Dat mag.

01:26:12

de heer van Niejenhuis: Dank u, Voorzitter, en dank u ook de heer Ubbens dat dat mag. Mijn vraag is even: bent u het niet met mij eens dat bijvoorbeeld als er wijken en buurten enthousiast zijn over de 30 kilometer inrichten, dat je met een paar betonblokken en wat borden misschien wel een heel eind komt en dat de kosten daarvan best wel zouden kunnen meevallen. Ja, mag ik een bloembak zijn, dat ziet er iets gezelliger uit maar, ja.

01:26:34

de heer Ubbens: Ja, ik ben een beetje terughoudend. Dat moet je toch wel zorgvuldig doen. Dat kan gevaarlijk zijn om op allerlei plekken zomaar betonbakken neer te gaan zetten. Maar inderdaad, misschien zijn er goedkopere mogelijkheden. We zijn niet per se tegen, zeker niet als het op wijkniveau draagvlak heeft om straten met een 30 kilometer regime veiliger te maken. Als dat gisteravond niet voor de doorstroming op gemeentelijk niveau belangrijk zijn, dan kan dat, denk ik, best. Maar goed, ook als je het hebt over de leidraad voor de openbare ruimte die een paar weken geleden is besproken, dat soort inrichtingen, daar hebben we totaal geen budget voor, ook op lange termijn niet. Dus daar heb ik wel mijn twijfels bij. Over wonen zijn een heleboel dingen al gezegd. We sluiten in weze aan bij de zorg die D66 helemaal in het begin al heeft geuit over de aantallen woningen die worden genoemd en gebouwd, ook de verschillende typen woningen. Misschien dat toch nog te veel inderdaad op appartementen wordt ingezet, en te weinig op termijn op andere type huizen. Over

Meerstad ja, dat valt toch, maar misschien is dat ons allemaal wel wat ook opvalt dat de plancapaciteit nu ineens toch te klein blijkt te zijn. Er moet nu toch vaart gezet worden achter die planontwikkeling. Dat is Meerstad met het college dus ook van plan, maar misschien toch enige reflectie op hoe het kan zijn dat we door de realiteit zijn ingehaald en dat er nu toch heel hard vaart gezet moet worden, omdat we anders over een paar jaar gewoon geen woningen meer kunnen realiseren, terwijl de vraag zo groot is. Tot slot: leefkwaliteit. Wij blijven het teleurstellend vinden dat het college inzet op een doelstelling van een zes en een half als het gaat om tevredenheid over onderhoud. Dat is gewoon niet een heel goed cijfer. En dan zijn we misschien heel blij als we dat al halen, maar toch niet iets waar wij echt trots op zouden moeten zijn. En ook niet kunnen zijn, daarvoor misschien wel realistisch, wat zetten er ook qua financiën niet echt op in. Dat kan een stuk beter. Nu wordt er wat extra geld uitgegeven. Dat lijkt een extra investering, maar dat is alleen een reparatie van een gat dat is ontstaan doordat het geld naar de wijkbudgetten is gegaan. En dat geld gaat in de praktijk dus vaak naar concretere projecten en niet naar beheer en onderhoud, wat wij al enigszins hadden voorspeld. Dat wordt dan nu gerepareerd aan en dat is dan wel fijn. Maar goed, het is dus niet echt een extra investering, kan je zeggen. En dus tot slot, vorige week, of twee weken geleden in de raadsvergadering is uiteindelijk nu toch er doorheen gekomen dat wij meetbare doelen gaan krijgen per jaar waarin we kunnen zien hoe ver we op schema loopt wat betreft de energietransitie. Daar was blijkbaar het uitroepen van de klimaatnoodtoestand voor nodig, terwijl we daar al jarenlang om roepen en die cijfers blijken er ook te zijn. Want dat mist nog steeds in deze begroting, dat je gewoon kan zien jaar voor jaar: waar staan we nu? Wat is er gedaan? Wat gaan we volgend jaar doen en hoe komen we dan structureel en georganiseerd richting de einddoelen? En of dat nou 2035 is iets daarna. Maar ik heb nu het idee dat we daar dan toch niet structureel genoeg aan werken en dat we daar dan meer goede doelen voor moet vaststellen. Daar laat ik het bij, Voorzitter.

01:30:09

Voorzitter: Fijn, dank u wel, de heer Ubbens. Ik kijk even rond en volgens mij heeft iedere fractie nu zijn woord gedaan. Wij pauzeren even tien minuten om de wethouders de gelegenheid te geven om even te overleggen over het beantwoorden van vragen. We zien elkaar om vijf voor zes weer terug hier. En ik wou even aan de wethouders vragen of ze zelf even willen bepalen met elkaar wie het eerst antwoord geeft en wie dan en wie dan en wie dan. Dank u wel.

01:45:32

Voorzitter: Welkom allemaal. We zijn weer terug. De wethouders hebben overlegd en we beginnen nu met de beantwoording door het college van de vragen. En het eerste krijgt de heer van der Schaaf het woord.

01:45:51

de heer van der Schaaf: Dank u wel, Voorzitter. Ik zal eerste met name ingaan op de opmerkingen en vragen over het programma wonen. Ik begin even met het thema openbare ruimte, herwinnen openbare ruimte en de handhaving daarop. Daar zijn door een aantal van u opmerkingen gemaakt, vragen over gesteld en statements ingenomen. Laat we zeggen, vanuit het college is mee te beginnen natuurlijk de aanpak openbare ruimte, het herwinnen van de openbare ruimte natuurlijk één van de speerpunten geweest die ook deze periode

naar voren zijn gekomen. Natuurlijk door de situatie, met name de binnenstad met betrekking tot corona, zijn zaken anders gegaan, ook in de uitvoering wellicht en ook in het type maatregelen wat we moesten nemen of ruimte die we wilden geven, anders dan in een normale situatie. Maar we gaan er maar even van uit, doordat op dit moment onzeker is om dat te zeggen in deze tijd, dat op het moment dat we weer echt in een normale situatie zitten, tot 1 januari lopen de tijdelijke maatregelen, dat we dan weer zoveel mogelijk terugkeren ook naar het normaal daarvoor. Dat betekent ook dat dat een logisch moment is nu om na te denken over hoe we dan na 1 januari corona gaan weder dienen. Hoe gaan we dan om met die openbare ruimte? Hoe sluit dat aan bij de ideeën die wij als gemeente de afgelopen tijd hebben ontwikkeld? Natuurlijk hebben we dat, als het om de inrichting gaat, vastgelegd in de leidraad openbare ruimte die ook door u wordt besproken of is besproken, die ook op veel draagvlakken kon rekenen, konden wij merken. Dus dat is een inrichtingsleidraad. En dat klopt ook, dan hoeven we natuurlijk niet te wachten totdat we allemaal geld hebben en plannen hebben om al die inrichtingen helemaal op de manier te kunnen bekostigen zoals in die leidraad staat. Nee, we kunnen ook in de tussentijd met tijdelijke maatregelen dingen doen, maar wellicht dat ook collega Broeksma daar nog wat op ingaat. Ik ga even in op de handhaving, met name in de binnenstad. De komende weken gaan we ook in overleg met de binnenstad gebruikers tot een nieuwe aanpak, hoe we na 1 januari om willen gaan met de situatie, dat we zoveel mogelijk ook de terrassen weer terug willen brengen tot de situatie zoals die daarvoor was. We beraden ons ook hoe we omgaan met het handhaven van de toegankelijkheid van de openbare ruimte. En het raakt, zeg ik tegen de heer Leemhuis, natuurlijk gaat het ook over fietsen, maar het gaat ook wel degelijk over allerlei andere zaken in de openbare ruimte die niet goed zijn. Soms lijkt het een beetje, het gaat om de fiets, of om de auto, of om de hoogwerker of om de uitstallingen. Maar laten we vooropstellen dat dit college van mening is dat met het toenemende gebruik van de binnenstad, het van groot belang is dat de toegankelijkheid van de binnenstad voor alle groepen en het goed gebruik van de openbare ruimte, dat we dat gaan garanderen. En dat betekent inderdaad dat wanneer terrasstoelen buiten de vergunde ruimte staan, dat we gaan handhaven, dat we ook streng gaan handhaven en dat we ook gaan kijken hoe we op een andere, meer innovatieve manier kunnen handhaven, ook tegen verkeerd geplaatste reclameborden midden op de stoep. Tegelijkertijd moeten we ons realiseren dat die borden ook soms geplaatst worden als een soort landjepik of juist in zelfbescherming om te voorkomen dat er fietsen worden geparkeerd of brommers. Kortom, het is ook een strijd om die openbare ruimte en die vraagt juist, en dat is denk ik, zowel de heer Leemhuis als de heer van Niejenhuis en de heer Rustebiel die het erover hadden allemaal over eens dat we daar een overheid in hebben die daarin handhaaft en dat wel doet met overleg. Dus we komen daarop terug. Dan kunt u het daar ook met elkaar over hebben. Het is natuurlijk een beetje afhankelijk van hoe het gaat met corona, maar dat wij in de aanpak openbare ruimte daar ook extra capaciteiten voor hebben om daar stevig in op te treden als het gaat om die toegankelijkheid te garanderen voor iedereen. Dat delen we en dan gaat het natuurlijk soms om geparkeerde fietsen, maar het gaat ook heel vaak ook om andere dingen. Wellicht dat we naast een fietsendepot ook een depot krijgen voor hoogwerkers die we uit de openbare ruimte hebben gehaald. Zover moeten we het niet laten komen, maar dat geeft wel aan wat wat de urgentie is.

01:49:49

de heer Leemhuis: Mag ik dat als een toezegging aantekenen?

01:49:52

de heer van der Schaaf: Ja, misschien moeten we daar een mooi plekje voor vinden, maar wellicht. We gaan even over op wonen. Daar, om mee te beginnen, onderschrijf je iedereen die zegt dat er sprake is van een grote wooncrisis in Nederland en dat die ook de stad en wel de hele regio Groningen meer dan bovengemiddeld raakt. Dat betekent dat we meer dan bovengemiddeld ons best moeten doen daar wat tegen te doen. Het thema bouwen zijn een aantal kritische opmerkingen overgemaakt. Daar kom ik zo even op terug, maar we werken daar ook aan, naast onze woonvisie, natuurlijk met allerlei projecten. We sluiten, als het goed is, de komende maanden een woonakkoord met partijen om ook inhoudelijk de ambities die we hebben te willen verbinden aan een forse bouwopgave. We werken in de regio aan een verstedelijkingsstrategie, we werken aan de manifestatie Bouw Anders die ook allerlei vernieuwende vormen van bouwen en wonen gaat verkennen de komende tijd. Ook aan alle misstanden die er zijn, die we natuurlijk nooit alleen kunnen oplossen als gemeente Groningen. Daar werken we aan en proberen we de positie van de huurder te beschermen, het steunpunt huren wat is opgericht wat 1 januari ook fysiek opengaat, de pandbrigade of hoe u hem ook wil noemen, die met extra capaciteit ook door u vrijgemaakt wordt, bij de begroting als het gaat om de handhaving op het gebied van wonen. En er werd ook gevraagd het platform dat we gaan oprichten voor coöperatieve woonvormen, om dat juist meer ruimte te geven. Dat zijn allemaal zaken die we nog de komende maanden gaan realiseren. De vragen en opmerkingen die u erbij heeft, loop ik nu even verder bij langs en die sluiten goed aan bij wat ik net heb gezegd. De heer van Niejenhuis vroeg specifiek naar de opkoopbescherming. Daar hebben we het natuurlijk al een paar keer hierover gehad, de woonplicht of het verhuurverbod, allemaal verschillende termen. Nou, datgene wat het rijk nu mogelijk maakt, is een vorm van opkoopbescherming. We werken intensief samen met andere gemeentes om van elkaar te leren, om precies een regeling te bedenken die ook echt gaat werken, die juridisch standhoudt. Dat maakt het ingewikkeld. Ik begreep inderdaad net, we hebben trouwens zeer intensief contact met de gemeente Amsterdam, dat zij ook in februari een voorstel aan hun gemeenteraad willen voorleggen. We werken nauw met hen samen en nog een paar andere gemeentes en we vinden ook: we gaan dat ook doen dat er ergens rond die tijd dat voorstel hier ook in uw gemeenteraad ligt. Kijk die regeltjes die Amsterdam bedenkt, die kunnen wij bij wijze van spreken, zo overschrijven. Die verordening is gebaseerd op dezelfde wet, maar wat het ingewikkeld maakt, is dat wij per gemeente, per woongebied heel goed moeten motiveren waarom we die opkoopbescherming van toepassing verklaren. Dat moet ook goed onderbouwd zijn, want op het moment dat we daar fouten maken, kan die hele regeling weer de onderuit. Maar we werken eraan en we komen in februari dus met een voorstel. Ook het voorstel voor flexwoningen, de heer van Niejenhuis maar ook mevrouw de Vries hebben het daarover gehad. Natuurlijk heeft Groningen al heel veel tijdelijke woningen, maar dit gaat echt weer over een stapje verder. Wij zijn zeer intensief met de corporaties Nijestee en Lefiere daarover in gesprek. En we willen begin volgend jaar met een voorstel komen om inderdaad, de aantallen variëren tussen de 500 en 1000 flexwoningen, te gaan realiseren op een zo kort mogelijke termijn in de gemeente. Dat voorstel kunt u ook begin volgend jaar verwachten. Er zijn al een aantal locaties die wij in gedachten hebben en we zijn ook nog met het rijk in gesprek om te kijken

of het aantal locaties nog kunnen vergroten. Waarom noem ik daar het rijk bij? Omdat voor de financiële haalbaarheid van dit soort projecten vaak de duur waarop een locatie beschikbaar is, bepalend is. Als bijvoorbeeld de locatie maar vijf jaar beschikbaar--.

01:53:25

Voorzitter: De heer Leemhuis heeft een opmerking richting.

01:53:29

de heer Leemhuis: Ik heb daar inderdaad een vraag over. Ik was wel benieuwd hoe de wethouder dat inschat? Is het niet een beetje zo dat hoe meer we inzetten op flexibele huisvesting, dat we risico lopen dat het minder inzet op duurzaam, permanent gebouwde woningen, ook misschien iets rond huurrecht, maar vooral kunnen we niet beter onze energie zetten in een pand dat er meteen staat en waar mensen voor altijd in kunnen wonen? Hoe ziet het college die spanning? En zo ja, hoe wilt u dat oplossen?

01:54:07

de heer van der Schaaf: Die spanning zou er kunnen zijn, maar die spanning willen we zoveel mogelijk vermijden. Dat hebben we ook in het debat, wat we hier eerder over gehad hebben, als lijn gezet. Opvatting van het college en dat sluit volgens mij goed aan bij u. Af en toe horen we dat de flexwoningen als panacee voor alles worden gezien. Wij willen alleen maar flexwoningen toestaan op plekken die gewoon voor vaste woningen op korte termijn niet beschikbaar zijn. Dus dat zijn de locaties die anders gewoon niet gebruikt worden. Dan zeggen wij: "Dan kunnen flexwoningen een toevoeging zijn en is het zonde om die ruimte niet te gebruiken. Er is ook een ruimte die bijvoorbeeld maar drie of vier jaar beschikbaar is, fan loont het vaak niet om flexwoningen op te zetten. Daar zou het rijk, en heeft dat ook bereid verklaart, misschien in mee kunnen denken om te kijken om dan het tekort mee te financieren waardoor we nog meer locaties voor flexwoningen beschikbaar kunnen hebben. Maar het is inderdaad een noodmaatregel, maar we zien ook wel weer dat er bijna een soort permanente behoefte ontstaat aan flexibele, beschikbare woonruimte. We hadden begin dit jaar natuurlijk de nood van buitenlandse studenten. Op dit moment is er een enorm tekort aan huisvesting voor statushouders en asielzoekers. Het kan best zijn dat we over drie, vier maanden weer een andere groep hebben. Dus er is ook een soort bijna permanente behoefte aan tijdelijke huisvesting waar we ook een oplossing voor moeten vinden. De heer van Niejenhuis vroeg ook naar het intensiveren van woningbouw in de bestaande stad. Maar goed, wij bouwen ongeveer twee-derde van onze nieuwbouwproductie in de bestaande stad, maar daarbovenop willen wij begin volgend jaar ook, en daar werken we nu al aan als uitwerking van de prestatieafspraken die we met de corporaties hebben, met een soort aanscherping komen van de bestaande wijkvernieuwingsaanpak waar we in verschillende wijken laten zien, niet in elke wijk hetzelfde verhaal en kijken per wijk, waar er ruimte is voor de intensivering. De heer Rustebiel en ook mevrouw de Vries en ik dacht ook nog de heer Ubbens.

01:55:53

Voorzitter: Mevrouw de Wrede heeft even nog een opmerking aan uw [onhoorbaar].

01:55:58

mevrouw de Wrede: Korte vraag. Ik heb het zonet niet genoemd, maar dat is vorige week besproken bij de commissie over de aankoop van die grote, dure parkeergarage die moet

verdwijnen nabij de vismarkt. Toen zeiden wij: "Kunnen daar geen sociale huurwoningen bovenop komen?" Die plannen zijn nog niet zeker. Kan de wethouder daar ook wat over zeggen. De Partij voor de Dieren voelt daar namelijk wel voor. Het is een mooie plek om te wonen, lekker dicht bij het centrum en daar gaat geen natuur verloren.

01:56:32

de heer van der Schaaf: Volgens mij heeft collega Broeksma dat vorige week ook aangegeven dat wonen zeker één van de zaken is waar we erover nadenken bij de herontwikkeling van die garage. En dat zouden ook heel goed sociale huurwoningen kunnen zijn. Alleen, we hebben die plannen natuurlijk nog niet ontwikkeld, maar tegelijkertijd is ook fietsparkeren daarin belangrijk, we hebben wellicht nog andere mogelijkheden. Dus zeker ook in de binnenstad zien we mogelijkheden voor intensivering. Dan de kritische opmerkingen die zijn gemaakt over de bouwproductie. Ik zeg daar twee dingen over. Ik begin daarmee te zeggen dat, om het even te relativëren, de aantallen woningen die we de afgelopen jaren gebouwd hebben en ook waarschijnlijk dit jaar gaan we daar weer overheen. Die zijn in deze eeuw nog nooit vertoond is. Dus jaar in, jaar uit hebben wij een bouwproductie die hoger is dan ooit. Dat moet ook, want ik heb al gezegd, de crisis op het wonen is hier ook hoger dan gemiddeld. Daarnaast is het zo dat we in deze periode, ik noem even de Suikerzijde, de Stadshavens, straks ook de Hel III, het stationsgebied nog hoewel dat natuurlijk niet alleen maar wonen is, maar ook de Eemskanaalzone deel vier, uitbreiding Meerstad, in een korte tijd zetten we ongelooflijk veel nieuwe woongebieden in de verf om de komende jaren productie te leveren. Maar het is ook waar dat we inderdaad kritisch moeten blijven over: zijn we niet te laat? Ik bedoel, er wordt op dit moment heel veel gebouwd, maar je zou willen dat op de Suikerzijde en Meerstad nu nog veel meer gebouwd kan worden dan dat we nu hebben. Daar moeten we dus ook, en we werden gevraagd om daarop te reflecteren. Kijk, de keuzes die wij gemaakt hebben, een aantal jaren geleden, is dat we heel dicht op de bal willen zitten. We hebben wat spijt gekregen van de grote investeringen vooraf die we in Meerstad hebben gedaan. Vervolgens viel de bouwproductie tegen en toen hadden we een groot financieel probleem. Bij het reguleren van de bouwproductie en dat geldt ook voor het [onhoorbaar]. Zowel in de woningbouw, als in de bedrijventerreinen zitten we nu veel korter op de bal. We willen op korte termijn zorg voor plancapaciteit zodat we niet hele grote investeringen moeten doen, terwijl dat het onzeker is of er gebouwd gaat worden. Dus we doen nu alles op alles om productie te draaien. Ik moet ook zeggen dat ik op zich onder de indruk ben van wat onze medewerkers en de mensen die we hebben ingehuurd, bijvoorbeeld bij Suikerzijde hebben gerealiseerd. Dat toch in een periode van drie jaar zo een ingewikkeld project nu toch een bestemmingsplan ligt, wat door u goedgekeurd is. Ook in Stadshavens werken we heel hard. En de hel III, daar zitten we natuurlijk wel met de ingewikkeldheid dat we met een combinatie van grondeigendommen zitten. Tegelijkertijd, maar we komen daar apart op terug, zullen we daar ook de versnelling in kunnen zetten, zodat ook daar de komende jaren veel woningen worden gebouwd. En, zeg ik daarbij, ook in de bestaande stad de Reitdiepzone, de Oosterhamrikzone helpen, maar er wordt ongelooflijk veel ook in de bestaande stad gebouwd.

01:59:15

Voorzitter: Even het woord aan mevrouw de Vries voor haar vraag.

01:59:18

mevrouw de Vries: Dank u wel. Het is natuurlijk mooi om te horen dat er meer dan ooit gebouwd wordt en daar zijn we ook wel blij mee. Maar waar het nu over gaat en daar heeft de heer Rustebiel natuurlijk ook over gehad is dat de verwachte cijfers die in de bijlage meegestuurd zijn, gewoon niet gehaald worden. En we hebben eerder een motie aangenomen om de 130 procent plancapaciteit aan te houden. Is dat dan in 2021 inderdaad nog niet gebeurd? En komt het daardoor dat we opnieuw die geplande cijfers niet halen en kunnen we dat dan in 2022 anders verwachten? Want het is al wel elk jaar hetzelfde liedje.

01:59:56

de heer van der Schaaf: Ja, ik ben bang dat het ook moeilijk te veranderen is, omdat je wat je in de, dat heb ik ook al eerder aangegeven, de woningen die in de planning staan, zodat er nooit meer worden. Want je kan niet in een jaar woningen bij krijgen. Dus alle woningen die voor wat vertraging dan ook in de uitvoering, en dat is echt de gemeente op dat moment, nauwelijks nog gaan zetten want als een woning al in aanbouw is het echt de aannemer en projectontwikkelaar die het tempo bepaald. Als er een tegenslag is, dan kan een woning over de jaarwisseling heen vallen en telt die niet mee. Ik kan u verzekeren, dat is wel een aanpassing die we gedaan hebben, daarom valt ook het cijfer voor 2022 wat lager uit, dat we nu rekening hebben gehouden met die ontwikkeling. Wij verwachtten, als je nu kijkt, er zitten ongeveer 2.300 woningen die volgens de huidige planning in 2022 opgeleverd kunnen worden, maar we gaan ervan uit dat er toch ergens vertraging optreedt. Vandaar dat we het getal wat lager hebben gemaakt. Dus in die zin is aan uw wens, denk ik voldaan, maar uiteindelijk maakt het voor de realiteit niet zo heel veel uit. Het gaat er uiteindelijk om hoeveel woningen we gewoon in de planning hebben en dat we die kunnen realiseren. Op korte termijn is het heel moeilijk voor de overheid om dat te sturen voor volgend jaar. Waar we wel op kunnen sturen is de productie over twee, drie jaar. Vandaar ook dat we met Suikerzijde, de Hel III en alle andere projecten daar nu enorme vaart mee maken.

02:01:10

mevrouw de Vries: En dan nog een aanvullende korte vraag. Is er ook nog extra inzet van de gemeente mogelijk, bijvoorbeeld in de lopende bouwprojecten om extra capaciteit beschikbaar te hebben om plannen goed te keuren? Dus als een aannemer zegt: "Ik wil deze baksteen en deze dakgoot." Mag dat dat daar op heel korte termijn antwoord op komt en dat daar geen stagnatie bij de gemeente ontstaat?

02:01:32

de heer van der Schaaf: Het lastige is natuurlijk altijd wel dat ook wij, net als aannemers, last hebben van capaciteitsproblemen, dus genoeg mensen vinden. Maar u heeft zelf ook een vraag gesteld inderdaad over: wat valt er in de vergunningverlening nog te versnellen? En daar zijn we wel een aantal stappen aan het zetten. We hebben bijvoorbeeld een nieuw intake team ingericht en omgevingstafel waarin dus heel snel besloten kan worden. We hebben een aantal vuistregels gemaakt die we voor bouwers en ontwerpers hebben, zodat ze direct weten wat de gemeente Groningen verwacht, zodat men heel snel is en niet dat pingpongen tussen aannemer of bouwer en de overheid ontstaat. En we verwachten ook veel van de nieuwe omgevingswet met de digitaliseringsmogelijkheden die daarin zijn om de dit soort type processen te versnellen. Ik moet echt opschieten. Ik heb de wooncorporatie net al even genoemd. We komen met een platform, maar ook Ebbingehof wordt binnenkort

opgericht en ook in de woningmanifestatie Bouw Anders zit een initiatief wat een wooncorporatie vormt. Dus op meerdere punten gaan we daar aandacht aan besteden. Mevrouw de vries vroeg nog naar situationeel grondbeleid. Is dat nog steeds het beleid van de gemeente? Het antwoord daarop is: ja. GroenLinks, de heer Sietsma gaf aan: "Probeer een ruimte te maken voor een nieuw bedrijventerrein om daar juist ook groen mee te combineren, met name de oostflank van de stad, waar we nu ook een studie aan het verrichten zijn samen met de gemeente Midden-Groningen en met groen bij Engelbert, het bedrijventerrein bij Engelbert is daar een interessante optie. We hebben we ook een bureaustroop aan het landschapsbureau ingehuurd om daar een studie naar te doen. Andersom zien we het ook. Bijvoorbeeld, ik was afgelopen vrijdag bij de start van de bouw van het groot distributiecentrum van de Aldi. En de aanwezige directeur beklagde zich over het feit dat die zo ontzettend veel bomen had moeten planten van de gemeente Groningen. Ik geloof, bijna een miljoen aan groen wordt daar geïnvesteerd door particulieren op ons initiatief. Dus u ziet het effect van ons groenplan ook hier straks als u vanuit Drachten de stad inrijdt. De Westzijde vroeg nog naar. De integrale visie komt, begin volgend jaar voor de westflank en ook bij de Hel III wordt het thema die spanning, natuur, stadsontwikkeling natuurlijk een thema. De aardbevingen door de heer Leemhuis nog benoemd. Ja, het klopt als je naar het stukje tekst kijkt, oogt het wat technocratisch, maar u kunt ervan op aan dat al onze nieuwe aanpak, met name ook in Woltersum, ook en Lellens, juist gebaseerd is op het idee van de leefwereld centraal, en op basis daarvan de diverse instanties organiseren. Student en Stad, steunpunt huren, in die subsidieverlening aan steun met huren hebben wij gewoon rekening gehouden met huisvestingskosten. Dus dat daar ook huur uit betaald moet worden is, is niet zo verrassend. Het is wel zo, mocht dat nou het veel te hoog uitpakken en leidt dat tot problemen, dan zijn we natuurlijk altijd bereid om daarnaar te kijken. Handhaving, vraag van 100 procent, de heer Moerkerk. Wat betekent dat nou dat extra geld? Dat betekent gewoon echt meer handen en meer mensen die de misstanden op de woningmarkt, ook misstanden volgens onze regelgeving, gewoon beter kunnen controleren, proactief handhaven op het moment dat er wat mis is, daarvoor de stappen zetten die nodig zijn. We komen daar echt op dit moment mensen tekort, gezien de enorme problemen die we op dat punt hebben. Dan had nog de PVV de vraag wat wij vonden van de vertraging bij de NCG. Daar zijn wij niet zo verrassend, natuurlijk niet blij mee. We zijn dagelijks in gesprek met de NCG om die vertraging te voorkomen. De heer Ubbens heeft gevraagd om te reflecteren over de planontwikkeling. Daar heb ik al iets over gezegd. En die vroeg zich ook af of we niet te veel programmeren in appartementen. Het is altijd een beetje spannend. Er zijn ook mensen die landelijk zeggen dat we juist veel te veel ééngezinswoningen bouwen. Maar als je kijkt naar de behoefte in Groningen, dan zit die voor een heel groot deel wel in de appartementen. Maar, zeg ik ook tegen de heer Ubbens, als je bijvoorbeeld kijkt naar de plannen voor de Suikerzijde maar zeker ook voor de Hel III en Meerstad natuurlijk, zullen we de komende jaren ook heel veel ééngezinswoningen bouwen. En we blijven er ook op sturen, om dat in de bestaande stad te doen. Kijk naar een project als Westerwal, binnenkort opgeleverd, kijk naar een project als in de Meeuwen en kijk ook in het Ebbingekwartier waarin hoge dichtheid ook juist voor gezinnen is gebouwd.

02:05:50

de heer van der Schaaf: Dat was het?

02:05:51

de heer van der Schaaf: Ja.

02:05:52

Voorzitter: Ja, helemaal goed. De heer Broeksma is de opvolger van deze spreker. Aan u het woord.

02:06:00

de heer Broeksma: Dank u wel, Voorzitter. Twee portefeuilles: straks energie en dan begin ik met de verkeersportefeuille. De mobiliteitsvisie, veel vragen gaan ook over concepten die we in de mobiliteitsvisie proberen te beantwoorden. En die mobiliteitsvisie, u weet, dat is een samenhangend geheel, een integrale analyse en dan ook conclusies die daaraan verbonden worden. Dus dat betekent ook dat er over de Oosterhamrik verbinding, ook de over de knip in de Eikenlaan daar besluiten over voorgesteld worden. Dertig kilometer per uur, dat is één van de elementen uit de mobiliteitsvisie. U weet dat die we ook echt gaan zien. Dat gaat u echt merken. Een aantal partijen roepen ons op: "Ga meteen aan de slag." Dat doen we. We zijn natuurlijk met stadsbeheer en ook met de Warmtestad aan het kijken of we werk met werk kunnen maken. En dat doen we conform de leidraad openbare ruimte die u inmiddels in bezit heeft. Concreet, binnenkort staat dan de Goudlaan en Floresstraat en [onhoorbaar] eventueel nog in haren, op de rit op het moment dat het overhoopgehaald wordt en we gooien weer dicht, dat we dat doen conform die leidraad openbare ruimte en dat je dus kunt inrichten als een 30 kilometer weg. Dus dat doen we. Er wordt ook gevraagd door verschillende partijen naar de betaalbare alternatieven voor de auto's. Het gaat over ook laagdrempelige deelmobiliteit. Dat doen we, daar zijn we mee bezig en binnenkort komt het uitvoeringsprogramma deelauto naar u toe. In 2022 ook het deel fietsenplan en de deel scooters zijn er al. Tussenevaluatie voorzien wij in het eerste kwartaal van volgend jaar. We zijn ook bezig natuurlijk met de laadpalen, we willen een sterk openbaar vervoer hebben, fietsroutes zetten we op in. En juist ook als het gaat over de deelauto's, hoe pak je dat aan? Hoe kun je dat regelen, deelfietsen deelbakfietsen van mij part. Door die verdwenen geparkeerde auto's, u heeft daar eerder een besluit over genomen, ontstaat er ruimte en ontstaat er ook om met bewoners te kijken hoe die ruimte van die verdwenen geparkeerde auto's gebruikt kan worden. Bijvoorbeeld voor een deelauto en een deelauto vervangt ongeveer tien tot vijftien auto's. En dat zou in ieder geval een tweede auto van een aantal mensen kunnen vervangen. Verkeersveiligheid, iedereen heeft daar natuurlijk belang bij en ons streefcijfer is steeds nul, natuurlijk, maar we weten ook dat dat niet mogelijk is. U vraagt naar concrete maatregelen, u weet wat wij doen. Elke keer hebben wij een prioriteitenlijst in het meerjarenprogramma verkeer en vervoer, waar we die verkeersmaatregelen en ook het veiligheidslijstje bij langslopen en daar vragen we uw geld voor om de dingen aan te pakken. Voorbeelden zijn de voorlichting op scholen. Door corona is dat wat stil komen te liggen. Het mocht niet of moeilijker. Dat pakken we weer op. Juist de beginnende verkeersdeelnemer wil je wegwijs maken in het verkeer. We kijken ook daar sociale veiligheid als verkeersveiligheid. [Onhoorbaar] tunneltjes om de Ring-West. U weet dat, u heeft daar het voorstel voor gedaan. Onlangs nog de Eeldersingel, de kruising Paterswoldseweg met [onhoorbaar] voor beschikbaar gesteld. En ook die dertig kilometer per uur helpt ook in plaats van vijftig kilometer per uur. De kans op een ongeluk wordt kleiner en de impact van een ongeluk wordt dan ook kleiner. Dat brengt mij bij het foutparkeren. GroenLinks geeft

terecht aan dat er voor dit jaar extra geld was beschikbaar gesteld. En u geef ook al de hint waarom dat niet is kunnen uitgegeven worden. Dat heeft te maken met de coronamaatregelen en ook de handhaving op de coronamaatregelen. Dus de inzet van de handhavers is lastiger, maar ook de handhavers moesten andere dingen doen om ervoor te zorgen dat de handhaving op het gebied van corona beter kwam. We proberen dat op te pakken. De middelen zijn er en we proberen ook op dat foutparkeren te zien dat dat niet gebeurt, want niets is ergerlijker dan dat je op een betaalde parkeerplek niet betaalt. Dan krijg je een bekeuring. Elke parkeerplaats wordt minimaal één keer per dag wordt gecontroleerd. Maar als je ernaast staat, of op het gras, of op de stoep, dat is foutparkeren en die mensen moeten dus domweg op een betaalde parkeerplaats gaan staan en dat levert ons dan uiteindelijk ook nog wat geld op het moment dat ze bij de parkeerautomaat daar geld in scannen. Dat doe je natuurlijk met een appje. Van foutparkeren naar fietsparkeren aan. Collega van der Schaaf heeft daar al iets over gezegd. Als we het hebben over het probleem van het fietsparkeren is dat we niet dat we te fietsen hebben. Het probleem is dat we te weinig stallingscapaciteit hebben en die stallingscapaciteit ziet op twee typen stalling: de stalling als je een middag de stad in gaat of je gaat naar de bioscoop en je zet hem wat langer neer, dan moeten er daar plekken voor zijn, om dat goede neer te kunnen zetten. U weet onder het forum, onder de nieuwe markt, daar is een prachtige parkeergarage waardoor de waardering voor het fietsparkeren van rond de zes naar een acht is gegaan. Onder de V&D zijn we bezig daar een prachtige parkeergarage te maken, maar dat gaat over korter parkeren. Je haalt een krantje bij de boekhandel, dan zet je even je fiets neer en kan dat op een goede manier. Dus het fietsparkeren ziet op voldoende plekken en dus niet dat we te veel fiets hebben, maar eerder dat we te weinig parkeerplekken hebben. Dat brengt mij ook bij de fietsstewards en de financiering van, de heer Staijen van de Stadspartij vraagt daarnaar: hoezo wordt dat betaald door het SIF? Alle gelden voor die programma's van de binnenstad worden in het SIF gestald, zodat ze ook over de jaren heen zijn te gebruiken. Het is een investeringsfonds, maar we denken dat het fietsen handhaven en de fietsstewards of het nudgen, het stimuleren om de fietser op de goede plek te zetten. Dus niet dat je zegt: "Niet hier." Maar dat je zegt: "Daar wel. Daar is een plek voor je voor je fiets." Dat is van belang om die investeringen in de binnenstad ook te laten renderen. Zou het ook uit de opbrengst van het parkeerbedrijf kunnen? Ja, het antwoord is ja, maar het is natuurlijk vestzak-broekzak. Die opbrengsten van het parkeerbedrijf komen in de grote pot en vanuit de grote pot kun je daar fietssteward voor betalen. Of Je kunt het uit het SIF doen. Het is linksom of rechtsom vestigen. We worden er niet rijker of armer van. We kiezen voor dit, omdat we dat één op één haken aan de investeringen die we in de binnenstad. Het CDA vraagt naar de effectiviteit van de fietsmaatregelen. Weten we dat het lukt? Ja, misschien niet één op één dat. We nemen hier een maatregel en daar zien we dat in de getallen terug. We zien wel dat een modelshift veranderd ten gunste van de fiets en ten nadele van de auto. Dus mensen gaan, dat is een conclusie die wij trekken, uit de auto, op de fiets. En we meten natuurlijk ook de intensiteit en missie voor degenen als u straks hier de zaal uit loopt, ziet u een folder liggen naast de koffieautomaat over de doorfietsroute Groningen-Assen waar er geteld is op verschillende plekken hoeveel fietsers er langsrijden op weekdays en op weekenddagen. Dus meer het forensen en meer het recreatieve gebruik. Dus we meten wat we doen en waar dat toe leidt. Ja, door bredere fietspaden werd naar gevraagd: "Ga daar concreet mee aan de slag, wacht niet." Dat doen we ook. Ik heb net een aantal plekken

genoemd. De Eeldersingel, u weet dat dat een kritische plek is voor fietsers, bij het hoekje daar zo bij de ijsclub. Maar fietsstraat Kerklaan, dat is hierbij aan de orde geweest. Met een provinciale subsidie weten we dat te realiseren. De doorfietsroutes zijn we druk mee aan de gang. Gisteren las u misschien een persbericht of in de krant hoe we Haren, Glimmen gaan oppakken. Bredere fietspaden, dat doen we samen met het groot onderhoud van die separate fietspaden langs de Rijksstraatweg. En tot aan Glimmen kunnen we dat verbreden door ook dat de provincie daar geld bij legt. Ons eigen geld leggen we daarbij, en dat betekent dat we daar dus ook concreet mee aan de slag gaan op korte termijn. Fietsen naar de Korreweg, dat is iets verder weg en ook bij de mobiliteitsvisie vragen wij de bevestiging van die fietsstraat en dan kunnen we ook daar de fietsers ruim baan geven om daar gebruik te maken van Groningen fietsstad. Openbaar vervoer.

02:14:49

Voorzitter: U bent nog niet helemaal klaar met die fietsen, want de heer van Niejenhuis wil nog een vraag stellen.

02:14:55

de heer van Niejenhuis: En niet over fietsen. Maar ik dacht: we gaan naar een ander onderwerp, zei de wethouder, openbaar vervoer. Dan nog even over die 30 kilometerzone. U geeft aan: "30 kilometer, niet zone. 30 kilometer in plaats van 50. Dat gaat sneller naar beneden, de impact is klein. Dus dat is hartstikke goed. Dat moeten we doen." En het verzoek van de PvdA is: "Kunnen we nou dat ook in 2022 al gaan doen?" Naast het schrijven van plannen om dat te gaan doen, want het moet allemaal worden uitgewerkt, willen we gewoon kijken: zijn er wijken en buurten die dit willen en kunnen we dan concreet aan de slag?

02:15:25

de heer Broeksma: Ja, Voorzitter, ik meen net een paar concrete straten genoemd te hebben waar we de komende jaren samen met stadsbeheer en met Warmtestad, die haalt de zaak overhoop, om te kijken voordat we de zaak weer dichtgooien, daar samen met de bewoners kijken hoe dat moet parkeerplaatsen opheffen, 30 kilometer, enzovoort. Want inderdaad, het plaatsen van een bord 30 kilometer is, zoals u weet, niet genoeg. Het openbaar vervoer. Twee typen vragen. De Stadspartij heeft het over die laagdrempelige concepten of de fijnmazige concepten en over het strekken van de buslijnen. Zo heel veel te stekken valt er niet meer, hoor. Sommige mensen denken dat dan de buslijnen totaal gaan veranderen. Dat is allemaal niet het geval. Waar ze gestrekt zijn, levert dat wel veel meer reizigers op? Dus dat betekent op het moment dat je gaat meanderen door een wijk, dat je daarmee ook reizigers verliest of reizigers niet aanspreekt. En een essentieel onderdeel van die mobiliteitsvisie is om mensen inderdaad in het openbaar vervoer te krijgen, want met alleen maar auto's redden we het niet meer. Het is vol. En 10, 20 procent minder auto's, dat betekent 100 procent minder files. Dat hebben we in de coronatijd gezien op de rijkswegen. Dus dat betekent dat we allemaal belang hebben, dus ook de automobilist zelf. Het is dus bijzonder om te denken, om te beseffen dat we met zijn allen zo veel mogelijk in het openbaar vervoer of in die fietsen moeten, juist ook voor het belang voor de automobilist. U vraagt ook naar een lagere doelstelling van de betrouwbaarheid. Ja, dat is bizar. De betrouwbaarheid twee jaar geleden was 56 procent. Dat willen we nu naar 60 procent brengen. Maar tussendoor staat die piek van 70 procent en die heeft te maken met corona

waar dus minder mensen in de bus stapten, dus minder stoppen bij haltes en minder uitstappen. En dus bizar als het is, corona heeft heel veel slecht gebracht, maar de betrouwbaarheid van het openbaar vervoer, u heeft de lege bussen of de bussen met één enkele passagier rond zien rijden, dat betekent dat de betrouwbaarheid naar 70 procent gestegen is. Maar dat is een incident hopen we maar. En we hopen dat het maar éénjarig is, dat corona éénjarig is, want wij denken dus op lange termijn van 56 naar 60 en wie weet komen we ooit nog een keer op die 70 procent, maar dan definitief terecht. De PVV vraagt ook naar de tekorten bij het openbaar vervoer. En de beschikbaarheidsvergoedingen voor het openbaar vervoer zijn afhankelijk van de rijksvergoeding, maar niet alleen. Het beste is om het tekort niet te laten ontstaan. Het beste is om mensen weer in de bus te krijgen, de betalende reizigers. Dat lijkt ook te gebeuren. Het lijkt zo het terugkerende van de reizigers sneller is dan geheel, de koers ook op in de mobiliteitsvisie, het OV-bureau heeft ook een reserve en we denken dat die reserve voorlopig genoeg is om het eventueel wegvallen van die beschikbaarheidsvergoeding. Er is nog wel zeker driekwart jaar gegarandeerd. Een eventueel tekort omdat onvoldoende reizigers teruggekeerd, zouden zijn om dat te kunnen compenseren. Dus we verwachten daar geen tekort op dit moment. Tot zover verkeer, Voorzitter. De energieportefeuille, waar dit misschien een wat gestructureerd verhaal was, ga ik nu een beetje van hak op de tak. Ontlasten van burgers, Partij van de Arbeid en andere partijen vroegen naar het fonds van een energietransitie en hoe gaat dat vorm krijgen? Nou, u heeft gelezen in onze brief dat we in januari bij u terugkomen met dat fonds energietransitie, hoe we dat gaan vullen en hoe we dat gaan legen. Wij willen daar een storting van twee miljoen in doen om daar dan mee te beginnen. En u vraagt ook: weten we hoe het zit? Ja, we komen daar in januari op terug. Het antwoord is: ja. Wie vraagt naar wat, de verduurzaming van de woning? Gaat het om huurwoningen? Gaat het om betaalde woningen of een privé-eigenaren? Kennen we dat? Ja, we weten dat, we zijn ook in gesprek, we gaan er actief achteraan met wijkteams en woningcorporaties, we weten er al heel veel van. Dus dat energieloket wat u ook kent, dat is opgeschaald. We hebben daar bedragen voor vanuit RRE-regeling, u weet dat. 1,4 miljoen, 2,3 miljoen, dat geven uit met energiecoaches, we gaan bij de mensen op de vloer en ook het volkshuisvestingsfonds dat onlangs is toegekend, geeft ons de middelen isolatie concreet bij de mensen thuis, we kijken daar rond, om dat voor mekaar te krijgen. Dat brengt mij bij de energiecoaches. Dus die persoonlijke benadering vinden wij essentieel. Groningen woont Slim, dat werd net al genoemd, dat bestaat niet meer. Dat heet nu het energieloket wat ze dus gaan opschalen. De energiecoaches zijn proactief en gaan naar de mensen toe. En of dat helpt, dat weten we in een aantal gegevens dat we meten, de CO2-monitor, u kent het adres, zoals ik nogal af en toe een keer geef in de brieven en de begroting zelf. Dan klikt u erop en dan komt u bij die CO2-monitor terecht over dat wat wij doen, in hoeverre dat resultaten oplevert in het terugbrengen van de CO2-uitstoot. Die energiecoaches zijn er. Het probleem is niet dat we daar te weinig energiecoaches zouden hebben, het probleem is eerder dat er corona is, waardoor de fysieke huisbezoeken aan banden zijn gelegd. En daardoor hebben we ook een achterstand opgelopen in verband met het gebrek aan huisbezoeken. Dat starten we op. We zijn wel weer opgestart, maar ja, er zijn maatregelen, u kent het. Dus dat heeft impact op de effectiviteit van die energiecoaches. Dus die energiecoaches komen bij mensen over de vloer. De Stadspartij vraagt ook: betrekken we bewoners bij energiemaatregelen? U wijst naar Meerstad-Noord en het energiepark bij Glimmen. Bij Meerstad-Noord zeker onderdeel

van het voorstel van het besluit dat u genomen heeft, al dan niet per motie is dat een voorstel. Bij Glimmen ben ik een beetje verbaasd over dat we daar bewoners bij moeten betrekken, want het is een bewonersinitiatief geweest. Dus eigenlijk hebben de bewoners de gemeente erbij betrokken en uiteraard ondersteunen we daar met raad en daad hoe dat allemaal verder moet. De CO2-monitor, CDA vraagt ook naar de gegevens over de energie en helpt het allemaal wat we doen? In het somkader wij ook de tussenstand geven, bijvoorbeeld over het aantal zonnepanelen wat op daken ligt bij particulieren en bij bedrijven. Over bedrijven, komen bedrijven ermee weg met hun wettelijke verplichting? Nou, er is een wettelijke verplichting en die bedrijven hebben ook de wettelijke verplichting omdat alles wat je binnen vijf jaar kunt terugverdienen, ben je verplicht om dat aan te brengen. En daar is ook een rapportageplicht van die bedrijven aan VTH, vergunningen, toezicht en handhaving. Die rapportageplicht is er en VTH is ook actief toezichthouder als het gaat over de energiemaatregelen die bedrijven moeten nemen en dat al dan niet doen. Ik wil er nog wel de aantekening bij maken, ik heb al eerder gezegd dat veel bedrijven ook willen. We hebben de organisatie Groningen werd Slim, waar we samen met de provincie en de bedrijvenverenigingen kijken hoe we in gezamenlijkheid de verduurzaming van bedrijventerreinen en individuele bedrijven kunnen vormgeven. Er zijn bedrijven of bedrijvenverenigingen die zeggen: "Gemeente, help ons! Wij willen een sneller." Dus het werkt twee kanten op. Het moet, maar ze willen ook en dat komt ook uit een soort maatschappelijke verantwoordelijkheid die bedrijven voelen voor zichzelf, voor de kinderen van de directeur, maar ook voor de klanten zelf die daarnaar vragen. Energiearmoede, misschien valt het u op, maar in elk voorstel, elk document wat we u sturen, komt het woord energiearmoede in voor, en dat is voor ons een belangrijk thema. Dus het fonds energietransitie, dat ziet er ook op om met middelen die we elders verdienen, bijvoorbeeld bij de opbrengst van Meerstad-Noord, of de twee miljoen die we storten, of het volkshuisvestingsfonds, of de windturbines om daar middelen te genereren die we kunnen gebruiken voor die mensen die geen toegang hebben tot die middelen of die moeite hebben hun eigen woning, de particuliere eigenaren die aan de rand zitten van zijn financiële rekstok, om die te kunnen ondersteunen bij het nemen van duurzaamheidsmaatregelen. In januari spreken daarover. De PVV geeft ook terecht aan dat je moet voorkomen dat de verschillen tussen arm en rijk groter worden. Uw analyse van de oorzaak daarvan deel ik niet, maar uw conclusie, dat de noodzaak van de energietransitie daarmee evident is, die conclusie deel ik wel en ik ben ook blij dat de PVV zich ook schaart achter de noodzaak van de energietransitie.

02:24:43

Voorzitter: De heer Ram, u wilt daarop reageren.

02:24:47

de heer Ram: Ja, ik beluister toch een wat éézijdige conclusie die ik niet zo heb uitgesproken, dus daar wil ik graag even afstand van nemen. De energietransitie op deze vorm, die deel ik niet hoe het wordt vormgegeven. Dat onze vraag bij die VvE is, is dat de mensen met een bijstand of een WHO of AOW, die hebben gewoon niet de middelen en dat betekent dat zo een VvE dus dat niet de mogelijkheid hebben om energiebesparende maatregelen te nemen. De vraag daarbij is dus dan: ziet u dit probleem wel, want er zijn heel veel kleine VvE's in Groningen? En hoe gaat het college hier daar dan mee om? Want deze

mensen zullen dan tot eeuwigheid een hele hoge energierekening houden, met het gas enzovoort.

02:25:40

de heer Broeksma: Ja, ik begrijp uw bijdrage niet helemaal, want u zegt de energietransitie, wat ik gezegd heb, dat u de noodzaak van de energietransitie ondersteund. En volgens mij hoor ik u dat nou weer zeggen. U zegt het niet op deze manier, misschien kies je voor andere vormen, maar ik hoor u wel die noodzaak van de energietransitie onderschrijven. En volgens mij heb je net iets gezegd over het fonds energietransitie. In januari praten we erover. Dus dat fonds energie, dat is gevuld met een getal met zeven cijfers. Ik heb het net gehad over volkshuisvestingsfonds wat ook ziet op particuliere woningeigenaren, al dan niet verenigt in een VvE, is het een bedrag van tien miljoen, dus heb je acht cijfers. Het zou de PVV sieren als u zegt op het moment dat we het hebben over het fonds energietransitie dat u zegt: "Nou, dit is een fonds wat helpt om juist die kleine, de korte polsstok, om die personen, die private eigenaren van al dan niet verenigingen en VvE waarvan de rekstok te kort is om isolatiemaatregelen te nemen om te kunnen counteren dat de aardgasprijzen gaan stijgen. Dus we moeten van het aardgas af. Misschien trek ik die conclusie meestal wat makkelijker dan dat u die conclusie trekt, maar wij zoeken voor middelen om juist deze mensen te kunnen ondersteunen.

02:26:49

de heer van Niejenhuis: Zou ik een vervolgvraag mogen stellen?

02:26:56

Voorzitter: U heeft even gereageerd op een opmerking en de heer van Niejenhuis had nou een vraag, maar u had nog een vraag.

02:27:04

de heer van Niejenhuis: Ja, ik heb een vraag over die analyse die de wethouder hier stelt. Ziet de wethouder dan niet als je wind en zon hebt, dat je dan een back-up nodig hebt? In dit geval is het in Nederland gas en dat wordt geïmporteerd. Dus hoe meer je investeert in wind en zon, hoe meer je die gascentrales nodig hebt als de wind niet waait en de zon niet schijnt. Dat is toch evident? En dat daardoor die gasprijs dan omhooggaat, dat is dan ook nog een logische gevolgtrekking.

02:27:38

de heer Broeksma: U spreekt over opslag van energie, het balanceren van het energienet. Dus de energie die je overdag opwekt met zonne-energie, heb je 's avonds nodig, want dan moet het licht branden. U weet, ik nodig u uit om eens een keer bij WarmteStad te kijken. Daar worden nu twee opslagen tanks gebouwd om de restwarmte van de datacentrales die aan de overkant liggen, om dat te kunnen opslaan zodat, de heer Rustebiel gaf het ook aan, de afhankelijkheid van het aardgas voor WarmteStad, voor het warmtenet dat ze aanleggen in het noordwesten van de stad met driekwart verminderd. Dus helemaal nul op aardgas, liever naar groen gas. Gas niet uit de grond onder Loppersum gehaald, maar groen gas uit de restwarmte of uit restmaterialen biomassa enzovoort, dat dat op een goede manier gebruikt kan worden om voor die back-up voor die paar koude dagen per jaar.

02:28:32

Voorzitter: De heer Broeksma, ik wou vragen of u uw beantwoording van de vragen iets korter kan maken, want we lopen een beetje uit de tijd.

02:28:42

de heer Broeksma: Ja, nog twee opmerkingen.

02:28:43

Voorzitter: Maar de heer van Niejenhuis heeft eerst nog weer een vraag aan u.

02:28:49

de heer van Niejenhuis: Dat klopt, dat is weer een vraag, dat is de tweede inderdaad. Een korte vraag even over het energiefonds, we hoeven er niet over in discussie, dus dat kan dan kort. Is het dan zo dat de raad in januari inzicht krijgt in waar dan die energiearmoede het hoogste is, in combinatie van slecht geïsoleerde huizen en lage inkomens? Zodat de raad ook gericht kan kiezen waar ze dat wel inzetten. Of in welke vorm krijgen we dat voorgeschoteld?

02:29:11

de heer Broeksma: Ja, dat durf ik u nog niet te zeggen. Uw vraag is helder. Ik zal het meenemen naar ambtelijk om te kijken in hoeverre we daar al heel concreet over kunnen ingaan. De heer Ram van de PVV maakte nog een opmerking dat de wethouder geen openbaarheid wilde geven. Ik begrijp die opmerking niet en ik wil er niet gezegd hebben. Als u uw vraag naar de prijs van een giga joule op 24 maart 2021, hebben wij uitgebreid geïnformeerd over de prijzen van de gigajoules van WarmteStad en dat hebben wij ook niet alleen gedaan. Dat heeft een analyse van Atrienis bijgelegen. En als u het wilt weten, het ACM-tarief voor een gigajoule is 28 euro 47, WarmteStad neemt 24 euro 20 per gigajoule in rekening voor het warmtenet in een Noordwest-Groningen. Ik weet niet waar het vandaan komt dat u zegt dat ik de openbaarheid van de tarieven niet wil delen. Het is te bizar voor woorden en ik wil echt niet dat u dat gezegd heeft. Ik neem daar met kracht afstand van. In december komen we met u terug op het moment dat de ACM de tarieven voor 2022 vaststelt. Het is dan maar de vraag of ze dat doen, gezien de volatiliteit van de energieprijzen op dit moment. Anders komen we in kwartaal één van 2022. Dat is over enkele maanden terug met het tarievenvoorstel. Er wordt vastgesteld van de stad: door de aandeelhoudersvergadering komen wij terug met de tarieven van WarmteStad per gigajoule, het vast tarief voor koude, het vast tarief voor warmte, het vast tarief voor het warmtenet en de tarieven voor de WKO. Alles is volledig openbaar. Hoe zou het ook geheim kunnen zijn als we die tarieven gewoon bij burgers in rekening brengen waarvan u de telefoonnummers hebt? Wat betaalt u nou per gigajoule. Dat staat gewoon op de rekening die de mensen hebben. Ja ik word er geïrriteerd van. Nog één ding, Voorzitter, de noodzaak van de energietransitie. De Partij voor de Dieren noemt daar iets over. Ik denk dat het breed gedeeld is, ook bij de PVV, dat die energietransitie noodzakelijk is omdat we die gasprijzen zien stijgen. We zien drie aardbevingen op één dag. We zien de afhankelijkheid van het gas in Rusland. Hoeveel redenen heb je nodig om van het aardgas af te willen? Het vooruit struikelen, dat is de term die je vorige week in de NRC zag staan, de term van het ambtelijk apparaat hier, die ik omarm, omdat dat is het. Het is vooruit struikelen om dat we koploper zijn. Dat koploperschap betekent dat we de koers om in 2035 klaar te zijn, dus niet in 2060 zoals China dit wil, niet in 2070 zoals andere landen dat willen. In 2035 gaat deze stad

energie op CO2-neutraal wil zijn, maar dat kost wat. Het minderen van energie is daar een onderdeel van. U weet, de RES ziet niet per se op het minderen van energie.

02:32:00

Voorzitter: De heer Broeksma, kunt u dit echt een beetje afronden?

02:32:04

de heer Broeksma: Ja, laatste zin. De RES ziet niet per se op het verminderen van energie, maar u weet, onze ambitie is dat hij met 40 procent moet worden afgenomen. Dat is wat ik ook inbreng in de RES'en verhaal. We zijn nu bezig met de RES 2.0. In 2023 moet dat klaar zijn. Min 40 procent, 40 procent minder energie, dat is onze ambitie. Tot zover, Voorzitter.

02:32:27

Voorzitter: Dank u wel. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Chakor.

02:32:32

mevrouw Chakor: Dank, Voorzitter, ik zal eerst starten met groen, dan even borgafval en dan even vragen met betrekking tot circulaire economie gesteld zijn. Groen is essentieel. Ik blijf er volop inzetten. Hele mooie woorden van Student en Stad. Ik had het volgens mij niet mooier kunnen zeggen en ook mooi dat het breed gedragen wordt. We hebben gewoon een grote opgave op dit gebied van klimaatadaptatie, hittestress, wateroverlast en ik hoef het u allemaal niet uit te leggen hoe belangrijk het is dat ook iedereen meedoet. Dan kom ik gelijk bij de vraag van subsidiegroene daken, die gesteld is door GroenLinks, die is leeggedronken. Volgens mij waren dat de letterlijke woorden. Maar we zijn ontzettend blij dat die leeggedronken is, want we willen juist dat mensen gaan vergroenen, want bij die grote opgave die we hebben, hebben we gewoon iedereen nodig. De keerzijde daarvan is natuurlijk dat de pot ook weer leeg is en dat we die gevuld hebben en dat die ook weer leeg is gegaan. Dus we zijn ook bezig met een voorstel voor nieuwe regeling, met een breder palet voor private ruimte waarin we dus goed gaan kijken naar de subsidieregelingen voor groen en blauwe klimaatadaptatie-initiatieven. Dus veel breder, denk aan afkoppelen, denk aan planten, bomen, noem het maar op. En we komen daar terug in Q1 bij u om het daar natuurlijk met u over te hebben. Dan is de vraag met betrekking van hebben we nu meer bomen of hebben we nou minder bomen? Nou, ik kan u zeggen: we hebben een positieve boombalans voor de eerste helft van 2021 en dit verwachten we ook voor 22. Misschien ook wel leuk om te vertellen is dat we ook zien dat wij, niet alleen wij vanuit de gemeente, anders kijken naar groen. We hebben natuurlijk ons kapbeleid daarop aangepast, strenger gemaakt en we hebben een groenplan gemaakt, een klimaatplan. Maar landelijk, ik heb net een overleg gehad deze week met NLV en BZK over groene inclusief verdichting van de stad en hoe creëren we nou juist een duurzame, leefbare stad? Hoe kunnen we dat nou behouden? Omdat die grote opgaven zoals collega van der Schaaf ook aangaf, we gaan meer bouwen, een dat betekent dus inderdaad als wij meer gaan bouwen, dat we gelijk ook groen ook meer aan de voorkant moeten meenemen. We hebben daar ook duidelijke afspraken gemaakt, of ik zie daar echt hoopvolle bewegingen in, waarin we ook net met elkaar hebben verteld. We hebben ook een brief gestuurd richting BZK en NLV en binnenkort gaan we er ook verder de verdieping in.

02:35:03

Voorzitter: Mevrouw de Wrede heeft nog een vraag aan u.

02:35:07

mevrouw de Wrede: Ja, ik meen te horen dat de wethouder zegt dat de bouwbalans over het eerste half jaar van 2021 positief is uitgevallen. Ik ben benieuwd waar die gegevens vandaan komen.

02:35:20

mevrouw Chakor: Die gegevens hebben we. Ik kan u ook een getal hierbij al bij gaan noemen, maar ik zal zorgen dat u die gegevens gewoon ook van ons gaat krijgen, maar die staat gewoon ook beschreven. Die staat erin, volgens mij zitten we op 360 plus 340, 350 plus, maar die staat gewoon in uw grote boek die u van ons heeft ontvangen. Maar als u zegt: "Ik zou het nog een keer willen krijgen." Met alle liefde krijgt u dat van mij. Er was ook de vraag met betrekking tot biodiversiteit. Wij maken de GES ook om de ecologische structuren juist te verbeteren en hiermee ook de biodiversiteit te verhogen. Ook daarin komen we met u in gesprek, ook in Q1. Het vindt allemaal plaats in Q1. Voor de mensen die niet weten wat ik Q1 is, dat is gewoon het begin van straks januari, februari, maart. Binnenkort krijgt u ook van ons een brief van het mei-beleid, hoe we daarmee omgaan, ook naar aanleiding van uw motie maai me niet. Deze week hebben wij er in Let's Gro ook aandacht voor en volgens mij heeft u daar ook een schrijven van gekregen. En wees uitgenodigd, kom daarnaartoe! Kroonjuwelen Ten Boer staat geagendeerd in 2022, stond ook in het uitvoeringsplan groen. Eiwittransitie kan ik heel kort over zijn. Dat hebben we meegenomen in de voedselagenda. Het stond inderdaad, volgens mij, omkering van dierlijk naar plantaardig. Dan ga ik, Voorzitter, naar leefkwaliteit. Het CDA vertelde dat zij wat teleurgesteld zijn over de leefkwaliteit en dat begrijp ik ook, want de waardering is minder, zes en een half, dus dat is net voldoende. Wat we zien, is dat er ook steeds meer druk op die openbare ruimte is. Gelukkig wonen we in de stad, er wordt ook gewoon geleefd in de stad en in het buitengebied, mensen gaan naar buiten, spelen, weet ik veel wat ze allemaal wel niet doen. We hebben een extra impuls, ook voor het huidige niveau, om dat ook zo te behouden. En er was ook die vraag met betrekking tot: was het nou echt een bewuste keuze om de binnenstad en het Noorderplantsoen, ik hoorde de binnenstad, maar ook voor de Noorderplantsoen geldt dat, om a-niveau. De binnenstad is onze woonkamer, het is ook ons presenteerblaadje. En daarvan hebben we ook die keuze gemaakt, omdat die ook intensief gebruikt wordt, om dat inderdaad op een hogere borg-niveau te doen. Misschien kunt u zich nog herinneren dat wij toen wij als college startten, hadden wij geld vrijgemaakt om het borg-niveau te verhogen naar het b-niveau maar helaas begonnen wij met bezuinigingen en dan ga je prioriteiten stellen, ga je keuzes maken. Dus we doen alles binnen de middelen inderdaad die wij hebben om ervoor te zorgen dat wij ook het niveau wat we hebben, om die ook iets te verhogen. Maar alles staat en valt ook met het geld wat je ervoor hebt. Student en Stad stelde de vraag over afval wat bijgeplaatst wordt. Ook dit is ook afhankelijk natuurlijk van het gedrag van mensen vanuit stadsbeheer. De mannen en vrouwen werken zich ontzettend uit de naad, zoals je dat zegt. We hebben inderdaad naast het afvalbrengrstation waar je een aantal keren per jaar gratis het afval naartoe kan brengen, hebben wij 20 milieustraten en daar wordt goed gebruik van gemaakt. In het afvalbeleidsplan staat ook inderdaad een intensivering en dat is ook onderdeel. Dat doen we ook graag ook met de krachten uit de wijk en een mooi voorbeeld daarvan is de Oosterparkwijk. Dus we blijven inzetten, ook op bewustwording en ik ben heel blij met uw betrokkenheid ook tijdens de week van het afval. Dan circulaire economie, dat was de vraag

over werkgelegenheid en over betrokkenheid van de raad. Volgens mij willen we allemaal hetzelfde hergebruiken van het wegwerp en vervangcultuur waarin wij helaas leven. Dat heeft gewoon impact op de aarde. Als we nou alles wat wij zouden gebruiken en weggoaien gewoon helemaal opnieuw zouden hergebruiken, want dat is wel het nieuwe goud zoals ik het benoemen. Maar het is een grote opgave. U krijgt binnenkort van ons ook het gesprek over circulaire-economie en we doen dat via afval, maar ook bouwen, maar ook de knop van aanbesteding zitten we aan om ook die hergebruik te stimuleren en juist ook mensen met afstand tot de arbeidsmarkt hebben daar een baan inderdaad van refurbished, reused, kringloop. En daar liggen zeker kansen en binnenkort dus de evaluatie inkoopbeleid komt eraan en dan praten we er ook over. Ik hoorde ook van hoe betreft u de raad nu inderdaad bij de circulaire economie. Dat vind ik heel mooi, dat u inderdaad ook die betrokkenheid heeft. Volgens mij kwam dat vanuit de ChristenUnie. We zijn op dit moment ook met de uitvoeringsagenda circulaire economie bezig. En ik kan u eerlijk zeggen dat ik heel erg aan het bedenken ben: hoe zorg ik voor dat naast die input van iedereen die belangrijk is, ook u natuurlijk, u bent de belangrijkste, hoe ik u kan meenemen? Hoe doe ik dat dan? Doe ik dat dan voor een nota voor te leggen en dan met u het gesprek over te gaan en input mee te nemen? Of doen we een technische sessie daarvoor? Dus daar zijn we inderdaad op dit moment hard over aan het denken. Volgens mij ben ik zo doe alle vragen heen, Voorzitter.

02:40:46

Voorzitter: Ik kijk even rond en ik zie nog even een vinger van meneer Moerkerk. Die heeft nog een onbeantwoorde vraag misschien.

02:40:53

de heer Moerkerk: Ja, ik had een vraag gesteld over het intensiveren van het grofvuil halen bijvoorbeeld één keer per kwartaal en [onhoorbaar].

02:41:02

mevrouw Chakor: Voorzitter, ik heb daar inderdaad antwoord op gegeven. Het ging over de leefstraat, dat wij die vanuit het afvalbeleid gaan intensiveren, ja, zeker, en dat we dat graag samen met de wijk ook oppakken.

02:41:17

Voorzitter: Mevrouw de Wrede.

02:41:19

mevrouw de Wrede: Ja, ik was nog even benieuwd. Misschien heb ik het net gemist, hoor, naar de transitie in de landbouw en wat daarmee bedoeld. Ten Boer was dat, geloof ik.

02:41:32

mevrouw Chakor: De transitie van de landbouw en Ten Boer specifiek. Volgens mij hebben we het eerder inderdaad gaat over het landbouwbeleid van wat is nou onze rol en wat is de rol van de provincie. Specifiek op Ten Boer, dan heb ik het antwoord even schuldig, dan zorg ik ervoor dat u ook van uit de portefeuillehouder ook gedegen antwoord daarop krijgt.

02:41:51

mevrouw de Wrede: Is dat de portefeuille van mevrouw Jongman ook?

02:41:57

Voorzitter: Dus u bent klaar met beantwoording van uw vragen en dan geef ik nu het woord aan de heer Benjamins tot slot.

02:42:04

de heer Benjamins: Dank u wel, Voorzitter. Er resteert niet zo heel erg veel tijd meer, maar laat ik beginnen met te zeggen dat ik het ontzettend jammer vindt dat: Groningen had de weg naar boven gevonden als het gaat om economisch herstel en we hebben gisteren nog maatregelen gehoord waarvan we niet zeker weten wat voor impact die zullen hebben op onze toekomstige economische situatie en ontwikkeling. Maar wij hadden, ook ten opzichte van andere grote steden in Nederland toch echt de weg omhoog te pakken. Dus we gaan, wat dat betreft vol goede moed verder. Daarnaast wil ik nog een algemene opmerking maken. Ik zal hem vanavond in het debat ook nog wel even maken, maar uw raad vraagt steeds maar meer om meer indicatoren terwijl we net met elkaar een soort gemiddelde afspraak hadden genomen dat we met deze indicatoren voorlopig wel even voort zouden kunnen. Dat gezegd hebbende, ga ik toch nog wel een aantal vragen beantwoorden over die indicatoren, maar ik wilde dat toch nog even aan u meegeven. Want mevrouw Moorlag vroeg om een indicator of om de indicator banen gerelateerd aan de energiesector, waarom dat gelijk blijft. Dat lijkt op dit moment zo te zijn dat er wel banen bijkomen in de duurzaamheidssector branche. Alleen op het gebied van de [onhoorbaar] is er een enorme afname geweest. Dus vandaar op dit moment die balans. Maar we zullen zeker onderzoeken of er niet nog meer sectoren zouden kunnen zijn die onder dit kopje zouden kunnen of onder banen die hieronder zouden kunnen vallen, zoals bijvoorbeeld installatiebedrijven die puur met energietransitie te maken hebben. Dan de VVD heeft een vraag gesteld over het aantal overnachtingen en of wij iets gaan doen of kunnen doen aan het bevorderen van het nationaal toerisme. Een heel ingewikkelde vraag, waar ik ook het antwoord op schuldig zal moeten blijven. We hebben in 2019 een onderzoek laten uitvoeren onder de hoteliers waaruit bleek dat een toename van het aantal hotelovernachtingen vooral zou moeten komen uit de internationale zakenwereld. Daar hebben we dan ook met elkaar de schouders onder geprobeerd te zetten. Maar helaas Covid-19. Dus we zijn er wel mee bezig, we onderzoeken het, we proberen hieraan te werken, maar harder dan dit kunnen we het even niet doen. Dan heeft u nog een specifieke vraag over wat we voor Haren zullen gaan doen. Nou, we zijn daar natuurlijk bezig met de afronding van het Haderaplein nu en dan gaan we een herontwerp maken voor de openbare ruimte in zijn algemeenheid. Dus dat gaan we doen met inwoners, met ondernemers, met bezoekers van Haren. Daar gaan we oplossingen vinden voor het vergroenen van het hele Haren, van het centrum van Haren. Plus de klimaatbestendigheid natuurlijk van het dorp daar, plus de aanpak van de verkeersstructuur, van de parkeerstructuur enzovoorts, gaan wij specifiek over Haren doen?

02:45:08

mevrouw Chakor: En gebruikt u dan daar ook het actieplan voor dat er al ligt?

02:45:11

de heer Benjamins: Dat nemen we onder de arm mee daar naartoe.

02:45:15

Voorzitter: Ik weet dat ik niet altijd even attent ben, maar graag via de Voorzitter.

02:45:20

de heer Benjamins: Sorry, Voorzitter, dat ik daar niet zelf even zo attent op was om daarop te reageren. Dan, mevrouw Berenschot van Student en Stad heeft nog een vraag gesteld, maar ook een opmerking gemaakt over een eventuele braindrain die wij hier zouden kennen. We hebben al in 2011 een onderzoek laten uitvoeren door de Rijksuniversiteit Groningen en daaruit bleek al dat er geen braindrain plaats vond. Wij herkennen het beeld van de braindrain dan ook nog steeds niet en er zijn heel veel bedrijven hier, onder andere IBM, en zo zijn er nog vele, die heel graag met al die afgestudeerde mensen aan het werk gaan. Dus wij herkennen dat beeld niet helemaal. Dan hebt u nog gevraagd naar een aparte effectindicator voor startups en scale-ups. Dat type bedrijven kennen we dus niet, die effectindicator, maar die komen bij ons wel voor in de speerpuntsectoren van de economische agenda. Want we hebben daar natuurlijk ICT, gezondheid, energie en de creatieve industrie onder gehangen. En voor wat betreft die banen komen die daar zeker in terug. En nog specifiek voor wat betreft startups, deze stimuleren wij als ze binnen de juiste vestigingskaders vallen om zich bijvoorbeeld de vestigen op de campus Groningen en dat doen we in samenwerking met campus Groningen. Dus op die manier denken wij te faciliteren. En dan nog wellicht in overvloed wil ik de raad er graag even op wijzen, Voorzitter, via de Voorzitter, dat wij een fantastische plek hebben behaald op het lijstje groeiende startup ecosystemen in Nederland, wat per provincie is gemeten. Daar staat Groningen namelijk echt bovenaan op nummer één. Nog een laatste vraag van de Partij voor de Vrijheid die een bijvoorbeeld bedrijf noemde. Gelukkig zijn er steeds meer maatschappelijk verantwoord ondernemers bezig met maatschappelijk verantwoord ondernemen en ook met het toevoegen van heel veel mensen met afstand tot de arbeidsmarkt aan hun werknemersbestand. Volgens mij zijn wij daar allemaal hartstikke blij mee met die voorbeelden. Dus dank voor het voorbeeld te noemen. Dank, Voorzitter.

02:47:32

Voorzitter: Dank u wel. Ik kijk even rond. Zijn er nog nabranders van een fractie? Zijn er nog opmerkingen te maken? Nee. Dan sluit ik deze vergadering onder dankzegging voor jullie allen inbreng en de beantwoording van de vragen door de wethouders. Wel thuis allemaal!